Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной ... гараха | № 122 (13841) | 1972 оной майн 26, пятница | Сэн 2 мүнгэн

...ТҮСЭБТЭ ЮҺЭДЭХИ

ЭРШЭ · ШАНАР · ДЭЛИСЭ

...ШАНХИ ЗОРИЛГОЁО ХАРААЛБА

...—7 һарада ехэ һүнэй ...рһэн социалис мүры... хаа хаанагүй согсо... ...рдэм» колхозой Дэбээ... фермын һаалишад энэ ...бшагай бэрхээр ажал... Эндэ үнеэн бүриһөө ...рамм һүн һаагдаба. ...й дүршэлтэй һаалишан ...бендоржиева хаража ...н бүриһөө 1571 кило... ...һаажа, уялгаяа 130,9 ...үргэһэн байна. Мүн ...ишан Надежда Жигмы... ...гай бэрхээр ажаллаа. ...неэн бүриһөө дунда ...00 килограмм һү һаа...ха социалис уялга абаһан һаа, энээнээ 1545 килограммда хүргөө.

Һаалишадай хамтын зүблөөн дээрэ Надежда Жигмытовада социалис мүрысөөндэ илагшын улаан лентэ зүүлгэгдэбэ. Һаалишад Евдокия Аюрова, Намжилма Тогтохоева болон бусад һайн үрэ дүн туйлаһан байна.

Зүблөөндэ хабаадагшад бии байгаа арга боломжонуудаа гүйсэд багсааһанай удаа, бэлшээриин таба һарын туршада (май—сентябрь) үнеэн бүриһөө 1500 килограмм һү һааха гэһэн социалис уялга баталан абаба. Зарим һаалишад бүри дээшэлмэл уялга абаа. Ашагта Цыбендоржиева зунай һаранuудта үнеэн бүриһөө 1650 килограмм, Н. Жигмытова, Е. Аюрова 1600 килограмм һү һааха социалис уялга даажа абаба.

Абаһан социалис уялгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллахаар эндэхи һаалишад шиидэнхэй. ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярые ажалай бэлэгүүдээр угтахын түлөө Дэбээнэй һаалишад шармайнхай.

С. ШАРАПОВ.

Сэлэнгын аймаг.

МҮРЫСӨӨНДЭ МҮНДЭЛҺЭН АМЖАЛТА

Ажахын 19 отарада 10.632 эхэ хонид тоологдоно. Дун сагаан хонин һүрэгые олошоруулжа, гүрэндөө «сагаан алта». гадартай тарган мяха элбэгээр тушаажа, хараалһан түсэбөө болзорһоо урид дүүргэхээр ажахын хонишон бүхэн эрмэлзэнхэй.

«Георгиевский» совхоздо дүрбэ һарын дүн согсологдобо. III отделениин ахалагша хонишон Бальжит Гатапова хаража байһан 602 эхэ хонидһоо 613 хурьга абаад, һайнаар түлжүүлжэ байна. Энэ нүхэрнай 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлхэ гэһэн социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлжэ, ажахы соогоо эрхимлэбэ. Нүхэр Гатапова эхэ хонин бүриһөө 3 килограмм 200 грамм нооһо хайшалха даабаритай. Хонидойнь хүсэ тамир һайн. Нооһо хайшалха түсэбөө дүүргэхэ байһандань этигэмээр.

Энэ нүхэрнай Октябрь Цыбжитовтэй мүрысэдэг юм. Цыбжитовэй отарын хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 97 хурьга түлжүүлжэ байнхай. Мүн ажахын III отделениин ахалагша хонишон Дулмажап Доржиева хаража байһан 596 хонин бүриһөө хурьга абажа шадаа.

— Үнгэрэгшэ 1971 ондо манай коллектив зуун эхэ хонин бүриһөө 102 хурьга түлжүүлээ һэн,—гэжэ Дулмажап Доржиева манда хөөрэбэ.

Сагай уларилай хэр хүндэ байбашье, хонишод даажа абаһан социалис уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлбэ.

Д. ДОРЖИЕВ.

Хоринн аймаг.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ТҮГЭС ҺАЙН БЭЛЭДХЭЛТЭЙГЭЭР...

Республикын колхоз, совхозуудай малшад үбэлжэлгээ дүүргэжэ, адууһа малаа зунай бэлшээридэ гаргажа байна. Тингэхэ зуураа зунай бэлшээриин үедэ үхэр малайнгаа шэгнүүрые нэмээхэ талаар зорилгонуудаа тодорхойлжо, шэнэ социалис уялга абана. Манай корреспондент Захааминай аймагай Далахайн совхоздо хонходожо, ажахын директорэй орлогшо Виктор Чойжинимаевич Самбуевта хэдэн асуудалтайгаар хандаба. Энэ хөөрэлдөөн доро толилогдоно.

Асуудал: Ажахынтнай малай үбэлжэлгэ ямараар үнгэрбэ гээшэб?

Харюу: Энэ жэлэй үбэлжэлгэ урданайхиһаа эмхитэй һайнаар үнгэрөө гэхэдэ алдуу болохогүй ха. Нёдондо зун хэды хура бороотой байбашье һаань, үбһэн тэжээл урзанданайхиһаа ехээр бэлэдхэгдэһэн байгаа. Шанарыньшье муу бэшэ һэн. Үбэлжэлгэдэ эртээнһээ һайнаар бэлдэһэн байгаабди. Гүүртэ, фермэ бүхэндэ хүдэлхэ хүнүүд гүйсэд олдожо табигдаа һэн. Тэдэнэй олонхинь дүршэл ехэтэй малшад юм. Малшаднай оролдосотой һайнаар хүдэлөө. Ж. Цыденов, Р. Тубанова, С. Сахияева болон бусадай жэшээтэ ажал онсолон тэмдэглэмээр. Эбэртэ бодо малай, хони хурьгадай, мүн адуунай гарза нёдондонойхиһоо үсөөрөө. Шэнэ түл абалгашье эмхитэйгээр, гарза багатайгаар үнгэржэ байна.

Асуудал: Зуһаланда орохо саг тулажа ерэбэ. Ямар бэлэдхэлтэй байнат?

Харюу: Ажахымнай бүхы адууһа мал хамтадаа 38 гүүртэ, фермэ болгогдон хубаарилагданхай. Малнай бултадаа шахуу совхозой түб һууриһаа 50—60 километрэй зайда—холын бэлшээридэ гаргагдадаг юм. Малай байранууд бултадаа заһабарилгаданхай. Энэ жэлдэ Зэдэ голой эхиндэ нэгэ шэнэ байра түхеэрэгдээ.

Бүхы гүүртэнүүдэй зунай байрада бүри үбэл байхада дабһан гүйсэд хүрэхөөр абаашагдаа һэн. Буруу хашарагуудай, мүн хүсэ шадалаар муушаг малай зуһаланда талха тариянай зүйл баһал абаашагдаһан юм. Совхозоймнай мал бултадаа шахуу майн арбаадаар зуһаландаа ороо.

Асуудал: Зунай бэлшээриин үедэ малшадтнай ямар зорилготойб?

Харюу: Май һарын түрүүшын үдэрнүүдтэ Санага тосхондо манай совхозой, мүн Баян-Голой, Санагын совхозуудай мал адуулагшадай зүблөөн болож, «Зунай бэлшээриин үедэ малшадай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудалаар аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ К. М. Шурыгинай элидхэл зүбшэн хэлсэһэн байна. Тэрэ зүблөөн дээрэ дурсагдаһан совхозуудай малшад социалис уялгануудые баталан абаа һэн.

Манай совхозой холын бэлшээридэ гараһан гүүртэнүүдэй малшад зунай бэлшээриин үдэр бүри эбэртэ бодо малай толгой бүхэнэй шэгнүүрые 9000 граммһаа бага бэшээр нэмээхэ зорилго урдаа табиһан байна. Дүршэл ехэтэй малшад бүри дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа. Жэшээлэн хэлэбэл, Бальжан Дампилов Николай хүбүүтэйгээ 156 эрэ хашараг харууһална. Тэдэнэр хашараг бүхэнэй шэгнүүрые үдэртөө 1000 граммаар нэмээхэ зорилготой. Тиихэдэ Санжайжаб Сахияев гэр бүлөөрөө 200 хашараг Һонгиното нютагта харууһалхань. Энэ гүүртын малшад үдэр бүри үхэрэй шэгнүүрые 1050 граммаар нэмээхээр шиидэбэ.

Асуудал: Гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө хэр дүүргэжэ байнат?

Харюу: Юһэдэхи табан жэлэй хоёрдохи оной түрүүшын квартал соо 400 центнер мяха гүрэндөө тушааха түсэбтэй һэмди. Тэрэмнай бүри март һара соо 25 центнерээр үлүүлэн дүүргэгдээ һэн. Бүхы малнай 300 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэйгээр, олонхинь тарган сэгнэлтэтэйгээр абтаһан байгаа.

Энэ жэл соо хамтадаа 3600 центнер мяха тушааха түсэбтэйбди. Зунай бэлшээриин һүүлээр —гол түлэб сентябрь һарада шахамалнуудаа мяханай комбинадта тушаахабди. Гүрэндэ мяха тушааха жэлэйнгээ түсэб гүйсэд дүүргэхэ арга боломжотойбди.

...аймагай «Дружба» колхозой механизаторнууд һайн ...ээр хабарайнгаа тарилга эхилһэн юм. Энэ халуун хаһа ... машинанууд эбдэржэ, мнин байгаагүй. Энээн дээрэһээ ...ой механизаторнууд эртынгээ тарилга болзорһоонь ... Дүрбэдэхи бригадын механизаторнууд 1266 гектар шэ...ха даабаряа хоёр хоногоор уридшалан дүүргээд, ...аяа эхилбэ. Энэ бригадые КПСС-эй XXIV съездын ...ряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Жаргал ... Хурйганов хүтэлбэрилнэ. Бригадань 36 механизаторһаа ...юм. Олон жэл ажаллажа баян дүршэлтэй болоһон механи...ндэ олон. Жэшээлхэдэ, Буряадай АССР-эй габьяата ... Бадма Хандуевич Раднаев энэ бригадада хүдэлнэ. ...а һайн шанартайгаарэлдүүрилжэ шадана.

...ДЭЭРЭ: механизатор Б. Х. Раднаев.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ВДНХ—гай МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАГДАА

Манай «Электромашина» заводой коллектив жэлһээ жэл бүри ехэ захил абана. «ВАСО» түхэлэй электродвигательнүүдые бүтээхэ гэһэн захил СССР-эй нефтиин промышленностиин министерство манай коллективтэ хэһэн байгаа. Шэнэ түхэлэй электродвигательнүүдые бүтээхэ даабари эгээл бэрхэ хүдэлмэришэдтэ, инженерно-техническэ мэргэжэлтэдтэ даалтагдаһан юм. Эдэнэр богонихон болзор соо 700 мянган түхэриигтэ электродвигательнүүдые бүтээгээ. Жэлэй дүүрэтэр эдэнэр үшөө 565 электродвигатель бүтээхээр хараална.

Энэ двигатель бүтээхэдэ шэнэ онол арга үргэнөөр хэрэглэгдээ. Жэшээлхэдэ, электродвигателиин корпус шэрэмээр шудхагдадаг һаа, мүнөө түмэрөөр гагнан бүтээгдэдэг болонхой. Энэнь электродвигателиин шанарые улам һайжаруулаа. Үйлэдбэридэ хэрэглэхэдэ таарамжатайшье байха юм. «ВАСО» түхэлэй электродвигатель бүтээхэдөө шэнэ онол арга хэрэглэһэнэй ашаар 81 мянган түхэригэй арьбалалта хэгдэһэн байха юм.

Шэнээр бүтээгдэһэн электродвигатель үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. Заводой бүлэг хүдэлмэришэдтэ, инженерно-техническэ мэргэжэлтэдтэ ВДНХ-гай алтан, мүнгэн, бронзо медальнууд һаяшаг барюулагдаа. «Электромашина» заводой главна технолог Н. Н. Каблуков, ахалагша мастернууд Д. М. Ахмедшин, С. Г. Гужванс, инженер Ю. И. Столяров гэгшэд ВДНХ-гай медальнуудта хүртөө.

Н. ДЕМИН.

ТАМАРАЛГЫН ХАҺА ЭХИЛЭЭ

Сэлэнгэ, Сүхэ мүрэнүүдэй мүльһэнһөө һалахатай сасуу Улаан-Үдын пристаниин суднанууд тамаралгаяа эхилээ бэлэй. Бэшүүрэй, Хяагтын аймагуудай механизаторнуудта шухала хэрэгтэй шэнгэн түлишэ шэрэһэн суднанууд хойно хойноһоо һубарин, холын аян замда гараа. Эдэнэр тамаралгадаа яһала бэлэдхэл хэһэн. Суднануудынь һайса заһабарилагдаа. Тиимэһээл Улаан-Үдын пристаниин коллектив байгша оной тамаралгын хаһа соо ехэ ашаа шэрэжэ, даабаряа болзорһоонь урид, октябриин 15-да дүүргэхээр шиидэнхэй.

Суднануудаа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, ехэ ашаа шэрэдэг экипажнууд эндэ олон. Капитан Дмитрий Александрович Малыхин хэдэн жэлэй туршада Любовь Шевцовагай нэрэмжэтэ теплоходые жолоодоно. Жэл бүри ашаа шэрэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэдэг. Эдэнэр һаяшаг Мөөрөөшын пристаньдэ ашаа буулгаад, тэндэһээ нёдондо жэлэй ороохо асаржа ерээ. Уһан замшадай шэрэхэ юумэн ехэ даа. Оньһон техникэ, шэнгэн түлишэ колхоз, совхозуудта абаашана. Зунай үедэ яһала ехэ ашаан уһан замаар шэрэгдэдэг гээшэ. Мүн Сэлэнгэ мүрэнэй оеорһоо барилгада шухала хэрэгтэй хайр шулуун малтан абтадаг. Улаан-Үдын пристаниин хүдэлмэришэд байгша он соо 30 мянган кубометр хайр уһанай оёорһоо малтаха даабаритай.

Д. БАЛДАНОВ.

ХЭНИИНЬШЬЕ МАГТУУЛМААР

СССР-эй профсоюзуудай XV съездын делегат, Борьёогой совхозой хонишон Екатерина Сосорова Зэдын аймагай профсоюзай эдэбхитэдэй суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, манай хонишодой бригадые даагша Таисия Петровна Чупышева ажал хэрэгтээ тон лэ эээн ёһоор, харюусалгатайгаар хандадаг, үнэн сэхэ, эдэбхи түгэс малшан гээшэ. Тэрэ намайе ажалдаа шуналтайгаар һургаһан ёһотойл багшамни юм гэжэ сугтаа хүдэлдэг эгэшэ нүхэрөө аргагүй магтан дурдажа, суута хонишоной соло татан хэлээ һэн.

Тэрэ басаган тиигэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэй. Таисия Петровнагай даадаг хонишодой бригада жэл бүхэндэ амжалтаяа улам арьбадхажа байдаг заншалтай болонхой. Һүүлэй мэдээгээр эндэхи хонишод харууһалжа байһан зуун эхэ хонин бүхэнһөө 132 хурьга түрүүлээд, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ байна.

— Хурьгадаа эхэһээнь таһалха үедэ толгой бүриинь шэгнүүрые 24 килограммда хүргэхэ, ехэ хонидой толгой бүриһөө дунда зэргээр 4 килограмм нооһо хайшалжа абаха гэһэн социалис уялгамнай лаб бэелүүлэгдэхэ байха. Хурьгадаа тарган тобироор түлжүүлхын тула хамаг бүхы хүсэеэ гаргажа байнабди. Иимэл харюусалгатай үе манай хүдэлмэридэ ороод байна, — гэжэ Екатерина Сосорова мэдүүлнэ.

Залуу малшан энэ басаганай өөрыньшье хубита ехэ. Бэрхэ, оролдосотой, амжалтаар баян ажалаараа суурхадаг хадаал дээдын ехэ хуралдаанда хабаадалсаха зол хубитай байгаа бшуу. Тэрэ найдабаринень харюулжа шадаа гээшэ.

Л. АНЦИФИРОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ПРОКУРАТУРЫН ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Социалис хуули ёһо бэхижүүлгэдэ олон жэлэй турша соо амжалтатай һайнаар ажаллаһанайнь түлөө, Совет прокуратурын 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, эдэ нүхэдые РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

БУРЯАДАЙ АССР-һээ:

Дмитриев Батюр Моисеевичые — Загарайн аймагай прокурор.

Сосов Макар Будаевичые — Баргажанай аймагай прокурор.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1972 оной майн 22.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН ПРОКУРАТУРЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Социалис хуули ёһо бэхижүүлгэдэ эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулһанайнь түлөө, Совет прокуратурын 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, эдэ нүхэдые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха:

Мамунов Александр Матвеевичые — Хэжэнгын аймагай прокурор.

Манданов Алексей Захаровичые — республикын прокуратурын прокурор-криминалист.

Меньшикова Татьяна Михайловнае — Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой прокуратурын мүрдэгшэ.

Сокольников Анатолий Михайловичые — Түнхэнэй аймагай прокурор.

Тютрин Павел Петровичые — Хойто-Байгалай аймагай прокурор.

Фортуна Иосиф Иосифовичые — республикын прокуратурын мүрдэлгын таһагай начальник.

Цыденжапов Бадмацырен Цыбиковичые — республикын прокурор.

Шагдуров Гатып Базаровичые — Зэдын аймагай прокурор.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1972 оной майн 25.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Т. А. БУРДУКОВАЕ Буряадай АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Дурна зүгэй арадуудай хэлэ, бэшэг шэнжэлхэ мэргэжэлтэдые бэлдэжэ, республикые хангаха хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, Ленинградай А. А. Ждановай нэрэмжэтэ Ленинэй ордентo гүрэнэй университедэй монгол хэлэ, бэшэг шудалдаг кафедрын доцент, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат нүхэр Таисия Алексеевна **Бурдуковае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан
1972 оной майн 25.

СОВЕТ-АМЕРИКАН ХӨӨРЭЛДӨӨН ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

...эй ЦК-гай Генеральна ...рь Л. И. Брежневэй, ... Верховно Соведэй ...умэй Түрүүлэгшэ Н. В. ...ын, СССР-эй Министр... Соведэй Түрүүлэгшэ Косыгинай ба Америкын ... Штадуудай Президент Никсонэй хоорондын ... майн 24-дэ Кремль ...жо үргэлжэлөө.

...тээхи уулзалганууд ба ...өөнүүдэй үедэ зүбшэн ...жэ эхилһэн асуудал...варгдаба. Европодо ха... асуудалнуудта горитой ... хандуулагдаа. Тодор...өрэлдөөн болобо.

...улинай дайдые амгалан ...ор шэнжэлхэ ба хэрэг... тула бэелүүлэгдэхэ ха... холбоон тухай СССР ...хоёрой хоорондын хэл... тэрэшэлэн эрдэм болон ... талаар бэелүүлэгдэхэ харилсаа холбоон тухай СССР-эй ба США-гай правительствануудай хоорондын хэлсээндэ тэрэ үдэр гар табиха гэжэ хэлсэгдэһэн байна.

Эндэ болоһон хөөрэлдөөндэ Совет талаһаа: СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. М. Александров гэгшэд хабаадаа.

Америкын талаһаа: США-гай гүрэнэй секретарь У. Роджерс, национальна аюулгүйн асуудалнуудаар Президентын туһалагша Г. Киссинджер, гүрэнэй секретариин орлогшо М. Хилленбранд, Сагаан байшангай аппарадай хүдэлмэрилэгшэ Х. Сонненфелд гэгшэд хабаадаба.

СОВЕТ-АМЕРИКАН ХЭЛСЭЭНҮҮДТЭ ГАР ТАБИГДАБА

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, США-гай Президент Р. Никсон замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор шэнжэлхэ ба хэрэглэхын тула бэелүүлэгдэхэ харилсаа холбоон тухай СССР США хоёрой хоорондын хэлсээндэ майн 24-нэй үдэр Кремль соо гар табяа.

Эрдэм болон техникын талаар бэелүүлэгдэхэ харилсаа холбоон тухай СССР-эй правительствын ба США-гай правительствын хоорондохи хэлсээндэ тэрэл үдэр Кремль соо гар табигдаба. Тус хэлсээндэ Эрдэм болон техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ В. А. Кириллин, США-гай гүрэнэй секретарь У. Роджерс гар табибад.

Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэд хөөрэлдэбэ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин майн 24-дэ Правительствын Москва шадархи байрада США-гай Президент Р. Никсонтэй уулзаба.

Хөөрэлдөөн үргэлжэлүүлэгдээ.

(ТАСС).

Совет биологой гайхамшаг туйлалта

...эй элшэнүүдтэ дайраг... ...миды клеткэнүүдэй да...эргээгдэжэ болохо бай... ...элирүүлэгдээ. Биоло...эрдэмэй доктор, профессор ...ир Иванович Корогодин ...дорхойлго хэһэн байна. Совет эрдэмтын энэ гайхамшаг тодорхойлгонь СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Ухаалан зохёолгонуудай ба тодорхойлгонуудай хэрэг эрхилдэг комитедэй бүридхэлдэ майн 23-най үдэр абтаа.

ХОЁР ҮДЭРЭЙ СЕМИНАР

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Финляндиин ба Советскэ Союзай хоорондын худалдаа наймаае улам үргэдхэхэ асуудалнуудаар хоёр үдэрэй семинар эндэ нээгдэбэ. Финляндиин эгээн ехэ профсоюзай —Металлистнуудай профсоюзай үүсхэлээр энэ семинар эмхидхэгдээ. Хоёр ороной олонниты ба худалдаа наймаанай түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн совет худалдаа наймаанай, экономическа эмхинүүдэй түлөөлэгшэд семинарай хүдэлмэридэ хабаадана.

Финляндиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Калеви Сорса, СССР-һээ Финляндида байдаг элшэн сайд В. Ф. Мальцев гэгшэд үгэ хэлэбэ.

ХОЙТО ХИЗААРАЙ ИСКУССТВО

Москвада үнгэргэгдэжэ байгаа Яхадай АССР-эй литература болон искусствын үдэрнүүд тус республикын 50 жэлэй ойдо зорюулагдана. Москвада зарлагдаһан пресс-конференци дээрэ КПСС-эй Яхадай обкомой секретарь Ю. Н. Прокопьев болохоёо байгаа харалтын программа тухай журналистнуудта мэдээсээ.

Харалгын үеэр симфоническа хүгжэмэй концертнүүд, литераторнуудай зохёол бүтээлнүүд тухай тоосоонууд болохо, Яхадай түлөөлэгшэд, ниислэлэй предприятинуудта, сэрэгэй частьнуудта, студентнүүдэй һурадаг газарнуудта ошожо уулзаха юм.

ТАСС).

СОВЕТ-ФРАНЦУЗ ЗУБЛӨӨН

НОВОСИБИРСК. (ТАСС). СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин тоолон тодорхойлгын центр мэдээл дамжуулгын ба автоматикын (ИРИА) талаар шэнжэлгэнүүдые хэдэг Франциин институдтай, Гренобльско, Парижай ба Тулузиин университедүүдтэй научна харилсаа холбоотой байдаг. Ойрын жэлнүүдтэ бэелүүлэгдэхэ харилсаа холбооной түсэбүүд табигдажа, зүбшэлэгдэнхэй. Сибириин ба Франциин эрдэмтэд ехэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ туһалха ЭВМ гэдэг оньһон түхеэрэлгэ аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгын, сагай уларил шэнжэлэлгын талаар дүй дүршэлөө ходо абалсажа байдаг.

Совет-француз зүблөөн Академгородогтохи Эрдэмтэдэй байшан соо нээгдээ, хоёр ороной мэргэжэлтэд хабаадана.

ЗҮБ СЕВООБОРОТ— ЕХЭ УРГАСЫН ЭХИН

„Орооһо таряан жэлһээ жэлдэ манда бүри ехэ хэрэгтэй боложо байдаг. Гансашье хүнэй эдихэ орооһон тухай бэшэ, малай тэжээл болохо орооһон тухай хэлэгдэнэ".

(КПСС-эй XXIV съездэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэһэн тоосоото элидхэлһээ).

Тарялангай гектар бүхэнине ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, ургасынь эрид дээшэлүүлхын тула ажахы бүхэндэ научна зүб үндэһэ баримтатай, тааруу севооборотуудые нэбтэрүүлхэ гээшэ шиидхэхэ удха шанартай. Научна эмхи зургаануудай, эрдэмтэдэй олон жэлдэ шэнжэлжэ үзэһэнэй ёһоор харахада ямаршье ургамалые тааруу соонь зүбөөр һэлгүүлжэ тарибал, алишье талаараа һайн гэжэ тодоруулагданхай.

Ороохо таряа, мүн бусадшье ургамалнуудые нэгэл газарта олон жэлдэ тарижал байхада эсэстээ хүрьһэниинь муудадаг, ургасань эрид доошолдог байна. Харин газараа һайнаар элдүүрилээд, үтэгжүүлээд, үшөө элдэб янзын ургамалнуудые (ороолото, бобово, пропашной) үе-үе болоод лэ һэлгүүлжэ тарихада хүрьһэниинь шухала бодосуудаар элбэг, үрэжэлтэй һайн болодог, тэрэнэй ашаар ургасаншье дээшэлдэг байна.

Ажахы бүхэндэ газар нютагайнь эрхэ байдал тааруулан, хүрьһэнэйнь шанарые харалсажа, мүн гол түлэб ямар һалбари эрхилдэгынь хараада абалсажа, севооборот соонь ямар ургамал гол һуури эзэлхэб, тэрэнээ урда жэлдэнь ямар ургамал ургуулһан газарта тарихаб гэжэ онсо анхарал хандуулха ёһотой. Юуб гэхэдэ, урда жэлдэнь сэбэр паар байһан гү, али газарайнь хүрьһэндэ үрэжэл үгэхөөр һайн ургамалай таригдаһан лэ тарялан дээрэһээ хойто жэлдэ бараг ургаса абтаха бшуу.

Манай эндэхи хуурайшаг уларилтай байдаг нютагуудай эрхэ байдалда ороохо тарянай, бусадшье ургамалнуудай үндэр баян ургаса абахын тула газарай хүрьһэнэй шиг нойтые һайнаар бариха, зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ гол шухала.

Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин мэргэжэлтэд һүүлэй таба-зургаан жэлэй туршада. Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахыда ороохо таряа, мүн тэжээлэйшье ургамалнуудые тарижа ургуулха хэһэн ондоо севооборотуудые хэрэглэжэ туршаһан байна. Ороохо таряа, тэжээлэй ургамалнуудые ямар газарта, урда тэрэнь юу тариһан полидо ургуулхада һайн ургаса абтанаб, тэрэнь экономическа талаараа хэр ашагтай байнаб, тэндэ минеральна үтэгжүүлгэ, наг шэбхэ хэды шэнээн оруулхада зохисотойб гэжэ шэнжэлжэ, сасуулжа үзөө юм.

Энэ арга юугээрээ ашагтайб?

Хэнэйшье мэдэһээр нютаг нютагуудай газарай хүрьһэн, байгаалиин эрхэ байдал адли байдаггүй ааб даа. Зарим газарта сэбэр паар байһан газарта шэниисэ тарихада эгээл ехэ ургаса абтадаг гэжэ тоологдоно. Мүн нүгөө ажахынуудынь паар хахалжа, тэндээ ямар нэгэ ургамал ургуулаад (ээлэгдэһэн паар) хойто жэлдэнь шэниисэ тарихада һайн ургаса абтана гэжэ хэлсэдэг байна. Тэрэшэлэн олон жэлэй ногоо кукуруза, ороолото-бобово ургамал ургуулһан газарта шэниисэ сэбэр паарайхиһаашье дутуугүй һайнаар ургадаг гээшэ.

Манай туршалгын станцида гурбан жэлэй туршада ороохо таряан сэбэр паар дээрэ таригдахадаа эгээл ехэ ургаса үгөө юм. Жэшээлхэдэ, ээлэгдэһэн паар дээрэһээ сэбэр паарайхида орходоо гектарай 1,5 центнерээр бага шэниисэ абтаа. Урда жэлдэнь кукуруза, горох, хартаабха ургуулһан газарта шэниисэ тарихада сэбэр паар дээрэхиһээ ургасань баһал һурагтүй доошоо байгаа. Харин шэниисэ тариһан газарта хоёр жэл удаагуур шэниисэ ургуулхада ургасань бүришье бага болодог байба.

Элдэб ургамалнуудые жэл жэлээр һэлгүүлжэ тарихада ургасань дээшэлхэһээ гадна, абтаһан продукциинь шанар баһал тэрээнһээ горитой дулдыдана. Жэшээнь, сэбэр паар дээрэ ургуулһан «Онохойская-4» сортын шэниисын белогынь 15, 10 процент байхада, харин хартаабхын газарта тариһан, шэниисын ороохоной белогынь оройдоол 12, 52 процент болодог байба. Тэрэ газарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулаад байхада ороохонойнь белок 2,24 процентээр ехэ болоно.

Адууһа малай тэжээлэй ургамалнуудые һайнаар ургуулхын тула баһал тэдэниие севооборотой ёһоор, зүбөөр һэлгүүлжэ тариха гээшэ ехэ удха шанартай. Туршалга, шэнжэлгэ хэжэ үзэхэдэ, сэбэр паар, мүн ээлэгдэһэн паар дээрэ кукуруза тарихада ургасань адлирхуу байдаг. Тэрэшэлэн урда жэлдэнь кукуруза, наран сэсэг ургуулһан газарта хойто хабарынь кукуруза тарихада баһал адлирхуу ургаса үгэдэг юм. Ондоогоор хэлэбэл, кукуруза ургуулһан газарта хойто жэлдэнь тэжээлэй ямаршье ургамал тарихада өөрэгүй гэжэ тодорхойлогдоо.

Дээрэ хэлэгдэгшэһээ ямар тобшолол хэхэб гэхэдэ, сэбэр паар гү, али ээлэгдэһэн паар дээрэ шэниисэ, обёос, ешмээн, мүн тэжээлэйшье ургамалнуудые ургуулхада һайн. Кукуруза ургуулһан газарта хойто жэлынь шэниисэ гү, али обёос, ешмээн, тэжээлэйшье ямар нэгэ ургамал тарихада яһала бараг ургаса абтадаг.

Наран сэсэг, горох, хартаабха, корнеплодуудые ургуулһан, газарта хойто жэлдэнь обёос, ешмээн тарихада яһала һайнаар ургадагшье һаа, харин шэниисэ тиимэ һанаһанда хүрэмэ ехэ ургаса үгэдэггүй.

Һэлгүүлээд тарихада һайн

Ган гасуурай дайрахаяа һанадаг нютагуудта хуурай уларилтай жэлдэ сэбэр паар дээрэһээ эгээл ехэ ургасын абтадагынь мэдээжэ ааб даа. Илангаяа сэбэр паар дээрэ шэниисэ, мүн обёос эгээл ехэ ургаса үгэдэг байна.

Тиимэһээ манай эндэхи боро хүрьһэтэй газартай, жэлдээ дунда зэргээр 200—250 миллиметр шиг нойто ородог нютагуудта ороохо тарянай тогтууритай һайн ургаса абахын тула севооборотдоо гол түлэб 25—30 процент сэбэр паартай байгаад, бүхы тарялангайнгаа 75—67 процентдэ ороохо таряа ургуулдаг байбал таарамжатай. Мүн тиимэрхүү уларилтай аад, ой модондо дүтэ шиг нойто барисатай хүрьһэтэй газарта 16—20 процент сэбэр паартай байгаад, бүхы тарялангайнгаа 67—60 процентдэ таряа ургуулжа, 16—20 процентдэнь кукуруза таридаг севооборот хэрэглэбэл зохисотой гэжэ манай туршалгын станци дурадхана. Ургамалнуудые һэлгүүлжэ тариха гуримынь севооборотойнгоо ёһоор иимэ байха. Нэгэдэхи полидонь түрүүшын жэлдэ — сэбэр паар байгаад, удаадахи хоёр жэлдэ тэндэнь шэниисэ ургуулагдаха болоно. Удаань — дахин сэбэр паар болгогдоод, хойто жэлдэнь — шэниисэ, тиигээд — обёос таригдаха ушартай. Хоёрдохи полидо түрүүн — сэбэр паар, хоёрдохи, гурбадахи жэлнүүдтэ — шэниисэ, тиигээд — обёос таригдаха. Гурбадахи полидо — түрүүн сэбэр паар, удаань хоёр жэлдэ — шэниисэ, тиигээд — кукуруза, дахин — шэниисэ, зургаадахи жэлдэнь — обёос таригдаха юм. Дүрбэдэхи полидо түрүүшын жэлдэ — сэбэр паар, удаань — шэниисэ, тиигээд — обёос. дүрбэдэхи жэлдэнь — кукуруза. табадахи жэлдэнь — дахин шэниисэ тариха болоно.

Жэлдээ дунда зэргээр 250 миллиметрһээ дээшэ шиг нойто ородог аймагуудта 16—20 процент ээлэгдэһэн паартай байгаад, тарилгын 67—60 процентдэнь ороохо таряад, 10—20 процентдэнь кукуруза ургуулдаг байхада таарамжатай. Бага зэргэ шабарлиг, элһэтэйшэг хүрьһэтэй газартай аймагуудта ээлэгдэһэн паарай орондо сэбэр паар байлгабал дээрэ. Ороохо таряа, бусад ургамалнуудые һэлгүүлэн тариха севооборотойнь гурим иимэ байха ёһотой. Нэгэдэхи полидо түрүүшын жэлдэ — ээлэгдэһэн паар (тэндэ донник, обёос горох хоёрой холисо, хара таряа тариха), тиигээд хойто хоёр жэлдэнь тэндэ — шэниисэ, дүрбэдэхи жэлдэнь — кукуруза, табадахи жэлдэнь — дахин шэниисэ, удаань обёос тариха ушартай. Хоёрдохи полидо түрүүшын жэл — ээлэгдэһэн паар байлгаад, хоёрдохи жэлдэ — шэниисэ, гурбадахидань — обёос, дүрбэдэхидэнь — кукуруза, табадахидань — шэниисэ тарихада болоно. Хэрбээ малай тэжээл ургуулха севооборот һаань, түрүүшын жэлдэ кукуруза таряад, хойто жэлдэнь — баһа кукуруза, тиигээд гурбадахи жэлдэнь — корнеплод, дүрбэдэхи жэлдэнь — хартаабха, табадахи жэлдэнь — малда эдюулхэ обёос тарибал зохисотой.

Жэл бүхэндэ үтэгжүүлгэ горитой оруулжа байһан тарялан дээрэ кукурузые ондоо ургамалаар һэлгэншьегүй ходо нэгэл газарта тарихада болохо юм.

Шадажа хэрэглэбэл— шүүхэш

Севооборотуудые иимэ гуримаар хэрэглэхэдэ экономическа талаараа энэнь хэр ашагтай гээшэб гээд хаража үзэе. Бүхы тарялангайнгаа 16,6 процентые сэбэр паар байлгаад, тарилгынгаа талмайн 67 процентдэ ороохо таряа ургуулаад, тэндээ минеральна үтэгжүүлгэ оруулангүй байхада, абтаһан продукциин гаргашань бага, ашаг олзо яһала ехэ байна. Хэрбээ сэбэр паар байлгангүй, орондонь ямар нэгэ ургамалаар ээлэгдэһэн паар хэрэглээд, газартаа минеральна үтэгжүүлгэ оруулаад байхада абтаһан продукциин ашаг олзо үгэсэнь һураггүй ехэ болодог. Юуб гэхэдэ, паарайнь газар хооһон байнгүй. тэрэ жэлдээ ургаса үгэнэ ха юм. Харин севооборотдоо 33 процент хүрэтэр сэбэр паартай байгаад, тэрээн дээрээ үшөө минеральна (илангаяа азотно) үтэгжүүлгэ ехээр оруулхада ургасань эрид дээшэлээшье һаа, эсэстээ абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэн ехэ боложо, ажалайнь гаргаша эрид дээшэлнэ.

Нэгэдэхеэр, малай эдихэ тэжээл элбэгээр абаха севооборот нэбтэрүүлхэдээ, фермэ шадар кукуруза горитой тарихада таарамжатай. Илангаяа кукурузые нэгэ газарта ходо үтэгжүүлжэ, табан жэлдэ ургуулаад байхада абтаһан ургасынь өөрын үнэ сэн эгээл хямда байдаг. Харин тэрэниие хартаабхатай һэлгээд, мүн ээлэгдэһэн паар дээрэ тарихада гаргашань зарим тэды ехэ болодог юм.

Севооборотуудые зүбөөр хэрэглээд, газараа һайнаар үтэгжүүлээд байгаа һаа, ургасань, илангаяа тэжээлэй единицын гараса эрид дээшэлхэ байна.

Хоёрдохёор, малай фермэ шадар тэжээлэй севооборот бии болгоод байгаа һаа, хээрын сабшалан, бэлшээрине һайнаар хэрэглэхын хажуугаар үхэр малда олон янзын, шэмэтэй һайн тэжээл ехээр бэлэдхэгдэхэ байна бшуу.

Тиихэдээ тэжээлэй ямар севооборот хэрэглээ һаа, ашагтайб гэжэ хаража үзэхэ шухала.

Манай станциин олон жэлэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада, пропашной севооборотой ургамалнууд сооһоо хартаабха кукуруза хоёр тэжээлэй единицэ эгээл ехээр үгэдэг байна. Тиимэһээ эдэ ургамалнууд тэжээлэй севооборотдо горитой һуури эзэлхэ зэргэтэй. Гэбэшье нэгэл газарта кукурузые жэл бүри тарижа байһанда орходоо түсхай тэжээлэй севооборотой ёһоор элдэб ургамалнуудые һэлгүүлжэ, жэшээнь, обёосые зелёнко болгохоор тарихада тэжээлэйнь протеин һураггүй ехэ болоһо үгэдэг.

Эдэ бүгэдые хаража севооборотой ямар гуримые хэрэглээ һаа таарамжатайб гэжэ ажахы бүхэн өөһэдынгөө эрхэ байдалда тааруулан зохёохо ёһотой. Тиигэжэ шадабал, газарай гектар бүхэн ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэгдэхэ, ургасашье элбэг ехээр абтаха ушартай.

К. МИТЮКОВ,
Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

ЛЕНИНГРАД. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ КПСС-эй XII съездын нэрэмжэтэ Металлическа заводой коллектив эршэтэйгээр ажаллана. Баригдажа байһан гидро, дулаанай электростанцинуудай хүсэтэ энергетическэ агрегадууд заводой цехүүд соо бүтээгдэдэг. Гадна, 25, 100 мянган киловатт хүсэтэй газова турбинанууд эндэ бэлдэгдэдэг. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй, шэнэ техникэ ба технологи нэбтэрүүлһэнэй ашаар юһэдэки табан жэлэй туршада предприятиин коллектив үйлэдбэриингөө хэмжээе гурба дахин дээшэлүүлхэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ууралай турбинын роторые стропальщик Н. Н. Васильев эльгээхээ бэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохроника.

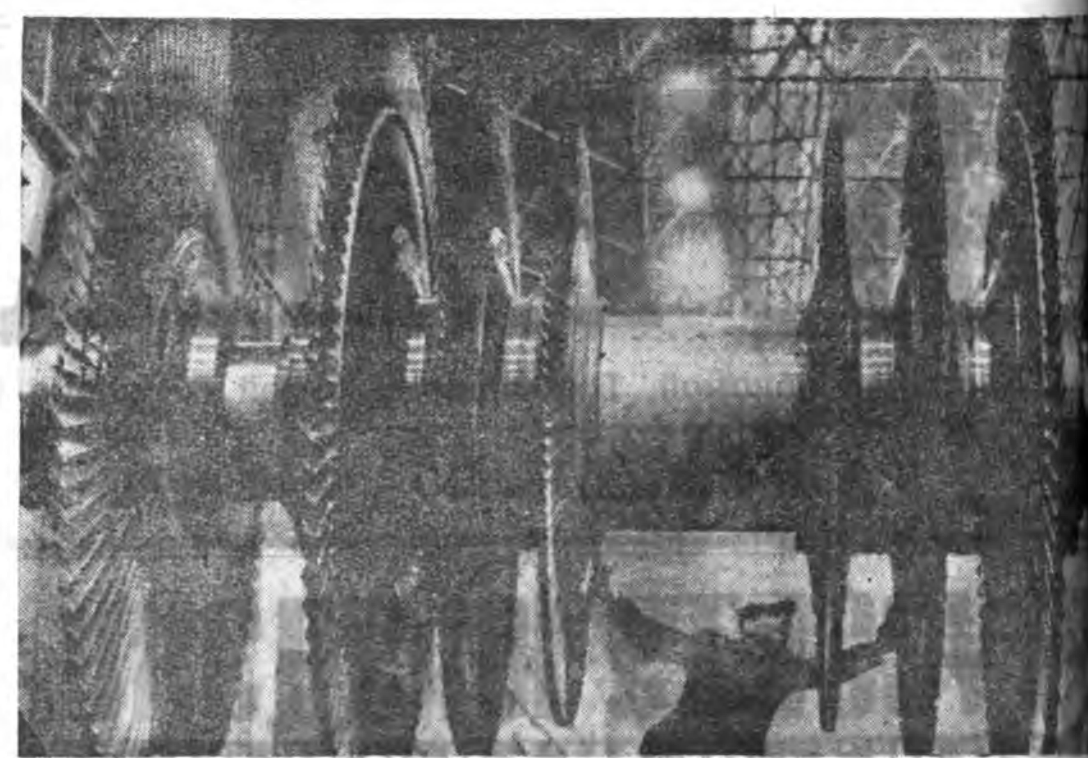

Совет прокуратурын 50 жэлэй ой

АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

Табин жэлэйнгээ һайндэрые хуули сахиха совет органууд арадайнгаа, гүрэнэйнгөө тусгаар үе сагта—партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгын, СССР-эй табин жэлэй ойе угталгын үедэ тэмдэглэжэ байна.

Совет хуули ёһонууд хадаа арадай һанал бодол, коммунис партиин хараа шугам баримталха, совет байгуулалтые, хүн зоной ажабайдал ба эрхэ сүлөө найдамтайгаар хамгаалха, коммунис байгуулалта зохёохо хэрэгтэ алба хэдэг. Тэрэнэй гол хуули ёһонууд, социалис общество дотор бэелүүлхэ зорилгонь агуу ехэ Ленин багшын заабаряар тодорхойлогдоһон байха юм.

Анха түрүүн совет гүрэнэй хуулинууд социалис байгуулалтые хамгаалха, ангиин болон али бүхы хархис дайсадтай тэмсэхэ, тэдэниие дараха ба усадхаха хэрэгтэ туһалха зорилготойгоор зохёогдоһон. Тиин совет гүрэнэй хүгжэхэ бүри социалис хуулинууд адли хүгжэлсэн, шэнэ шэнэ гурим ёһонууд ба дүримүүдтэй, шэнэ шанар шэнжэнүүдтэй болоһон байна. Иигэжэ тэрэ гүрэнтэеэ, арад зонтоёо, совет демократитаяа нягта холбоотойгоор элеэр харуулһан юм. Эдэ бүгэдэ тухай партиин XXIV съезд дээрээ эли тодоор хэлсэгдээ һэн. В. И. Ленинэй, коммунис партиин, манай правительствын оролдолгын хүсөөр онсо өөрын түхэл маягтай, дэлхэй дээрэ шэнэ, түрүү үзэл сурталтай милициин, сүүдэй, прокуратурын органууд байгуулагдажа, пролетариадай диктатурые бүхэжүүлхэ анха түрүүшынгээ уялгануудые амжалтатай дүүргээд, шэнэ коммунис ёһо гуримуудые нэбтэрүүлхэ, тэдэниие хамгаалха хэрэг эрхилэлсэнэ.

Совет прокуратурын эхин алхамуудаа хэжэ байха үедэнь тэрэнэй зорилгонуудые тодорхойлходоо, В. И. Ленин али бүхы ангиин дайсадай урдаһаа ябуулдаг политическэ тэмсэлдээ гол анхаралаа хандуулхын хажуугаар үдэр бүриин экономическа тэмсэлдэмнай һаад ушаруулхые оролдодог ээзд саяшуулай үлэгдэлнүүдые, арадай хүзүүн дээрэ һууха дуратай мэхэшэд, залхуу хойрог хүнүүд болон хулгайшадые элирүүлжэ, гам хайрагүй хэһээхэһээ гадна, тэдэнэй зүб замда орохынь түлөө тэмсэл ябуулха шухала гэжэ заадаг һэн. Үшөө 1918 оной ноябриин 8-да Советүүдэй VI бүхэсоюзна Онсо съезд «Хуури наринаар сахиха тухай» тогтоол абаһан юм. Тэрээн дотор юрын эрхэтэдһээ эхилээд элдэб тушаалтад хүрэтэрөө хуулиин урда адли харюусалгатай гэжэ хэлэгдэһэн байдаг. Хуули сахиха ба хамгаалха ниитын ёһо гурим хүндэлхэ талаар В. И. Ленин өөрөө үльгэр жэшээ харуулдаг байгаа. Өөрынгөө урда шанга эрилтэ табидаг һэн, тэрээндэ билдагуушалһан, һаймһарһан гү, али тусгаар, хүн зонһоо үлүү һайн байдал түхеэрхэ гэһэн һэдэлгэнүүдые эридээр буруушаагаад, тиимэ ябадал гаргаһан хүнүүдые хэһээдэг байгаа. Совет декредүүдые эбдээшьегүй һаа, тоон, хүндэлэнгүй ябадаг хүнүүдые сүүдтэ үгэхэ хэрэгтэй гэжэ заадаг һэн.

Совет хуули ёһонуудые саашадань хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ хэрэг илангаяа партиин шэнэ экономическа политика (НЭП) ябуулжа байха үедэ онсоор табигдаһан юм. Тиигэжэ В. И. Ленинэй дурадхалаар юстициин талаар арадай комиссариат гражданска, уголовно кодекснуудай ба совет прокуратура байгуулха проектнүүд зохёогдоһон юм. Тэрэнь 1922 оной майн 28-да ВЦИК-эй сесси дээрэ баталагдаа һэн. «...Калужска гү, али казанска ёһо гуримууд гэжэ байха ёһогүй, харин бүхэроссийска, совет республикануудай федерациин гэшүүдтэ бултандань адли хамаатай нэгэн хуули тогтоогдохо ёһотой» (В. И. Ленин. Зохёол дүүрэн суг. том 45, 198 хууд.). гэһэн багшын заабари тиигэжэ бэелһэн байна.

Социалис хуули ёһонуудые саашадань бэхижүүлхын тула партиин Центральна Комитет түрүү хүнүүдээ прокуратурын органуудта эльгээһэн байна. РСФСР-эй прокуророй ахалагша туһалагша нүхэр Н. В. Крыленкын 1922 ондо мэдээсэһэнэй ёһоор, бүхы прокурорнуудай 60 процентнь хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд байхаһаа гадна, бултадаа революцида хабаадаһан хүнүүд байгаа юм. Энээнэй хажуугаар манай парти прокуратурын органуудай бэеэ даанги байха талые хангаха зуураа, партиин зүгһөө хиналтатай, тэрэнэй хүтэлбэри доро ажал ябуулгаяа эрхилхэ талыень мүн лэ хангаһан юм.

Мүн эрдэмтэй, бэлиг болон мэргэжэлээр түгэс прокурорнуудые бэлдэхэ, партийна, совет ажал ябуулагшадһаа прокуратурын хүдэлмэридэ эдэбхитэдые дэбжүүлхэ ажал партиин үдэр бүриин хараа доро байгаа, мүнөөшье байһаар. Сүүдүүдэй, МВД болон КГБ-эйн хүдэлмэрине һайжаруулха хэмжээ ябуулгануудай һүүлэй үедэшье абтаһаниинь элитэ ааб даа. Эдэнэй хүдэлмэрине олониитын хабаадалгатайгаар хинан хаража байха ажал ябуулгын удха шанар ехэ.

1970 оной июниин 12-то Л. И. Брежнев һунгагшадай урда үгэ хэлэхэдээ, совет хуулинуудай ниитэ зоной хүсэл эрмэлзэл, партиин ба гүрэнэй политикын хараа шугам, общеcтвын урагшаа хүгжэхэ зам тодорхойлдог байһые онсолон тэмдэглээ һэн. Энээниие һүүлэй үедэ абтаһан хуули ёһонууд, хуули ёһонуудай кодекснууд гэршэлнэ. Ажал тухай хуулиин гол үндэһэнүүд, гэр бүлэ, мүн газар эрхилхэ гурим тухай хуулинууд абтаа юм. Тус хуулинуудай наринаар сахигдахын тула хүн зоной дунда ехэхэн ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагдажа байдаг. Энэ хүдэлмэри хадаа арад зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ талаар партиин хэжэ байһан ажал ябуулгануудтай нягта холбоотой. КПСС-эй XXIV съездын резолюци дотор социалис хуули ёһо сахиха талаар партийна, совет, профсоюзай ба комсомолой органуудай хэхэ, бэелүүлхэ ажал хүдэлмэри хэхэ зорилгонууд тодорхойлогдонхой байдаг. Тэдээн дотор ажалай журам эбдэгшэдтэй, ниитын зөөридэ хомхойрхо ябадал гаргагшадтай, хулгайшад болон архиншад, эдилгэ абагшадтай эрид шангаар тэмсэл ябуулха эрилтэ табигданхай. Тус хүдэлмэридэ бүхы олониитые хабаадуулха тон шухала. Жэшээнь, манай Буряадай республикада арадай дружиннигуудай 23 мянган хүн ниитын гурим сахиха хэрэгтэ хубитаяа оруулжа байдаг. Тэрээнһээ гадна, нүхэдэй 900 сүүд хүдэлнэ. Прокуратурын органууд ниитэ эмхинүүдтэй холбоо барисаагаа сагүргэлжэ бэхижүүлхэһээ гадна, ажал хэрэгүүдтээ тэдэнэй түлөөлэгшэдые хабаадуулдаг, ажалшадай, хүдэлмэришэдэй коллективүүдэй нэрэ хүндые үргэхын, ниитын гурим ба хуули ёһонуудые сахиха хэрэгтэ тэдэнэй бүри ехэ нүлөөтэй болоһо байхын тула зохихо хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлдэг байна. Гэмтэ ябадал гаргалгые уридшалан һэргылхэ талаар партиин XXIV съездын тогтоолые бэелүүлхын тула хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри бүри эдэбхитэйгээр ябуулагдаха болоно. Юстицын хүдэлмэрилэгшэд, олон тоото эдэбхитэдынь, мүн ажахы болон предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, совет ажал ябуулагшад лекцинүүдые уншадаг, хөөрэлдөөнүүдые хэдэг. Манай республикын ажалшадай депутадуудай Советүүд хуули сахиха хэрэгтэ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг болонхой. Гүйсэдхэхэ комитедүүдынь, сагүргэлжын комиссинууд, депутадуудайнь постнууд прокуратурын органуудтай холбоо барисаатай, ажалаа ябуулхадаа олониитые үргэнөөр хабаадуулдаг.

Прокуратура хадаа коммунис партиин политикые арад зоной дунда нэбтэрүүлхэ хүдэлмэриеэ үдэр бүри һайжаруулжа байха уялгатай гээшэ. Илангаяа кадрнуудые бэлдэхэ, тэдэниие зүбөөр хэрэглэхэ, ниитэ һуралсалыень, мэргэжэл шадабарииень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хэхэ бэелүүлхэ үшөөл ехэ ажалтай. Энэ талаар манай республикын партийна, советскэ органууд Буряадайнгаа прокуратурые ба мүрдэлгын органуудые мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдээр хангахын түлөө хүхала хэмжээнүүдые абадаг, саашадаа абахань дамжаггүй.

Совет прокуратура табин жэлэй турша соо ехээшье, алдартайшье зам гаталаа, имагтал арад зоной аша туһые түлөөдэ бүхы ажал хүдэлмэреэ зорюулдаг байһандаа хүндэтэй болонхой. Ленин багшынгаа захяа заабаринуудые бэелүүлэн, коммунис партиингаа хүтэлбэри доро манай гүрэнэй прокуратурын органууд коммунизм байгуулха бүгэдэ арадай хэрэгтэ хубитаяа нэрэтэй түрүүшэнгөөр оруулха гэжэ бата найдагдана.

Б. ЦЫДЕНЖАПОВ,
Буряадай АССР-эй прокурор, РСФСР-эй габьяата юрист.

ТҮРҮҮ ХОНИШОН ТАМА-СҮРЭН

Найман жэлэй саада... Сүрэн Цыбендоржиевич... ханизатор — кукуру... суурхадаг һэн. Теэд... мнай хубилхадаа хүнэй... байдалые ташха ондоо... хидог шуу. Мүнөө энэ... мэдээжэ хонишон боло... гэрэгшэ жэлдэ зуун... бүриһөө 107 хурьга... хонин бүриһөө ... 3.580 грамм нооһо... тушааһан байгаа... колхозой нэгэшье хони... һээ ехэ дүн түйлажа... юм.

Тама-Сүрэн Цыбенд... ажалша шадамар хүн... шье шадаха. Тиихэдэ... правленидэ отара туш... хые дурадхахадань, «... ажалтай танилби»... бэлэй. Үмсэдөө хэдэн... гээшэ бүхэли отара... тай адли бэшэ гэжэ... хүсэд ойлгоошьегүй... һүүлдэл ойлгоо. Мэр... элдэб асуудалнуудаар... хүршэ отаранuудта... хэрэгтэйнь танилсадаг... хонишодтой уулзажа... байгаа. Харин мүнөө... шье аша туһатай һур... ринуудые үгэжэ шада... Эхэ хонидые искусств... гаар үрэжүүлхэ мэргэ... ланхай юм.

...

Б. ЖИГЖ...

Зэдын аймаг. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз.

Шахамалнуудай гүүртэдэ

Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» колхозой мал шахан, бэлшээн таргалуулдаг, томо болгодог фермэ Сулхари голой эрьедэ байгуулагдаһаар хэдэн жэл болобо. Ажалаа промышленна аргаар эмхидхэдэг тус фермые үнинэй малшан, коммунист М. И. Поломошнов хүтэлбэрилдэг. Фермын 500-гаад үхэр эрэ, эмээрээ, наһаараа табан гүүртэ болгон хубаарилагданхай.

Шахалганда байдаг эрэ буруудай гүүртые Л. М. Фёдоров табадахи жэлээ харуулһалхадаа, бэрхэ малшан гэжэ колхоздоо суурханхай. Лаврентий Михайлович мүнөө 103 буруу харууһална. Жэлэй эхинһээ хойшо шэгнүүрынь 60 гаран центнерээр дээшэлүүлээ. Мал бүхэндэ сүүдхэдөө 14 килограмм силос, 3 килограмм талха тарянай зүйл, 2 килограмм үбһэ, һолоомон дуран соонь үгтэнэ.

— Зунай һаранuудта шахамал бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ килограммаар дээшэлүүлхын тулада хүсэ шадалаа гамнангүй оролдохоб. Ондоогоор аргагүй. ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярта жэлдэ муугаар ажаллажа болохогүй бшуу, — гэжэ, бэрхэ малшан Лаврентий Михайлович хөөрэнэ.

Колхоз жэлэй эхинһээ хойшо Улаан-Үдын мяханай комбинадта түе бүридөө 310—330 килограмм шэгнүүртэй 280 үхэр тушаажа, кварталайнгаа түсэб 115 процент дүүргээ.

— Жэлэй түрүүшын хахадта гүрэндэ 1.250 центнер мяха худалдаха даабаряа үлүүлэн дүүргэхэбди, — гээд малшад найдамтайгаар мэдүүлнэд.

Тэдэнэрэй хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһандань этигэнэбди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ажахын түрүү малшадай нэгэн Л. М. Фёдоров.

Б. ЖАМБАЛОВ.
Авторай фото.

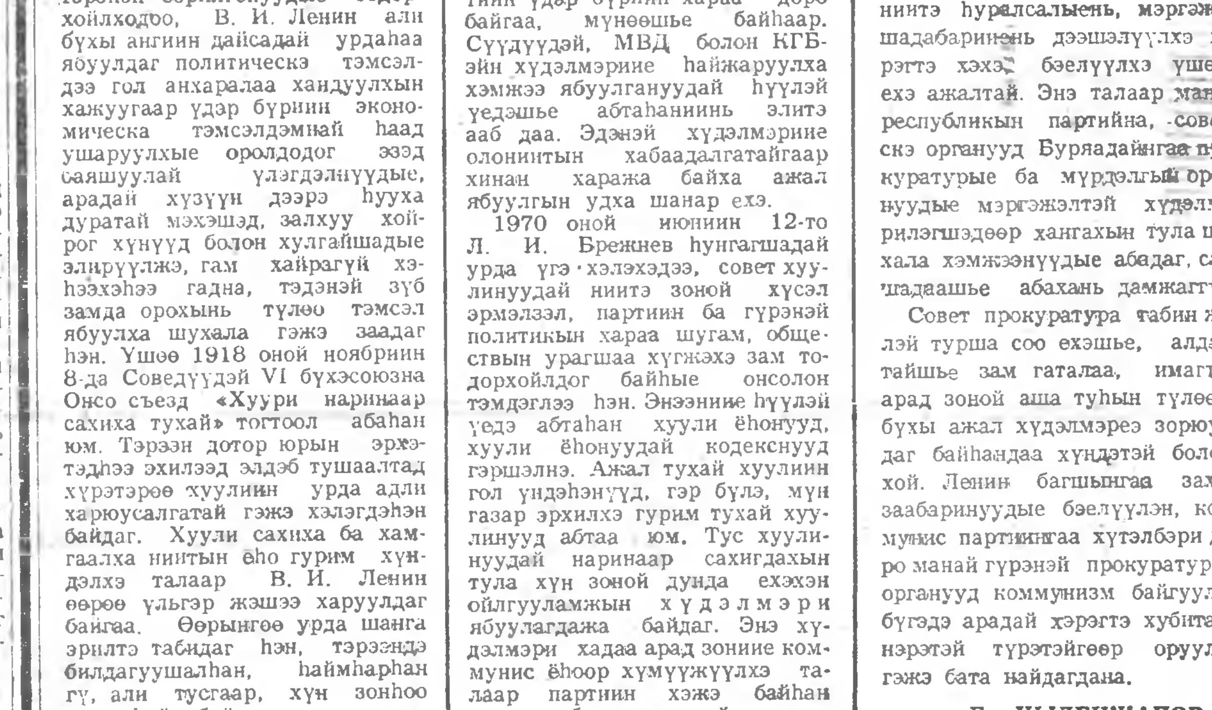

ХААМИНАЙ АЙМАГАЙ САНА-
Н ДУНДА ҺУРГУУЛИИН
ГЭДЭХИ «УРАН–ДҮШЭ»
Э УРАН ЗОХЁОЛОЙ НЭГЭДЭЛ
ӨӨДЭР МАНДА АЙЛШААР
ЫБА. ТАНИЛСАГТЫ, ЭДИР
ШАГШАД.

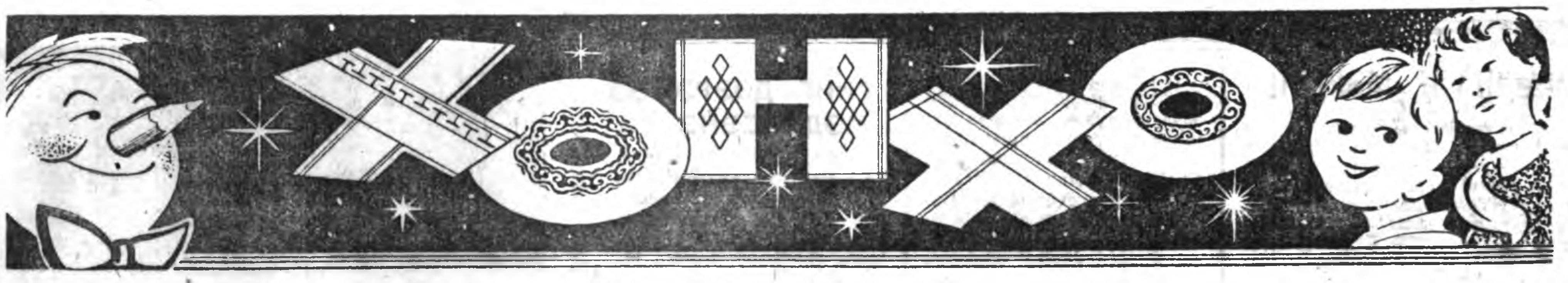

№ 29

АНАГЫН ОНШУУХАН ЭСЭГҮҮД

д литература, искусствын
ар һаяхан үнгэргэгдэһэн
канска олимпиадада хабаа-
аар холын Захааминай ай-
Санагын дунда һургуулиһаа
Бадмаева ерээ.

Женя—манай литературна нэ-
шүүмжэлэгшэ, — гэжэ һур-
завуч, буряад хэлэ, лите-
багша Бадма Шойдокович
ын танилсуулба. Һурагшадай
шүүмжэлэгшэд хоморшог лэ
эһээ литературна нэгэдэлэй
дундаһаа шүүмжэлэгшые
гүлжэ байһаниинь Санагын
рай магтаалта хэрэгүүдэй

ин шүүмжэлхы статьянууд
«Баатар тухай тууже» гэ-
статьяень шэлэжэ абаабди.
эдэ, шабиинь багшынгаа бэ-
ном тухай һанамжаяа бэшээ.
шүүмжэлэгшын нюдөөр ха-
юмые гүнзэгыгөөр шэнжэлээ-
һаа, басаган һулагүй, шада-
зэргээр хурсахан гүүрһатай
а гэршэлээ. Белинскиин,
эй, Добролюбовой, совет мэ-
шүүмжэлэгшэдэй статьянуу-
шажа, тэдэнһээ һургаал абан,
һанамжатай болохые Женя
бэзэ гэжэ найдахаар. Уран
од эрдэм ехэтэй, олон юумэ
байха уялгатай. Харин
лэгшэд тэдээндэ орходоо бү-
хэ юумэ мэдэхэ ёһотой гэл-
Олон юумэ уншажа, шүүм-
ухаан бодолоо һорниш даа
Женя Бадмаевада захия.

гада буряад уран зохёолой
олон жэлдэ хүдэлжэ байна.
аман зохёол суглуулха та-
нэгэдэлэй гэшүүд айхабтар
нэ хээ. Жэшээнь, олимпиа-
юхэдэ, «Санагын дуунууд»,
ын таабаринууд», «Санагын
д» гэһэн альбомуудые шэ-
асараа. Гадна «Таабари-
«Сэгээ дуунууд», «Үндэһэн
» болон бусад жанрай
дые ном шэнги тусхай дэб-
болгожо шэдээ. «Уран-Дү-
э литературна ханын һонин
ха, һээл зохидхон планшет
асарба. Санагын һургуу-
ай суглуулһан, асарһан юу-
уран шэмэглэлэйнгээ та-
садайхиһаа илгарма байгаа.
аман зохёол суглуулха
нэгэдэлэй бүхы гэшүүд ду-
р хабаададаг юм хаш. Тии-
лһан зохёолой зүйлые һонор
сээжэ соогоо хадагалжа ябаһан ню-
тагайнгаа наһажаал хүнүүдые дуу-
һыень бүридхэлдөө абаһаниинь ехэл
һайн. Жэшээнь, 74 наһатай Осорон
Нохоров зуу гаран һонин таабари
нэгэдэлэйхидтэ хэлэжэ үгөө. За-
риманиинь урда тээнь хаанашье бэ-
шэгдээгүй, толилогдоогүй хэбэртэй.
Нютагай дуушад Дулма Бадмаева,
Буда Хараева, Залан Николаева
гэгшэд Санагын ёохорой, үндэһэн,
сэгээ дуунуудые олоор хэлэжэ, дуу-
лажа үгөө юм ха. Үгэнүүдыень бэ-
шэжэ абахынгаа хажуугаар, мин-
даһан дээрэ аялгыеньшье буулгал-
сабал болохо һэн. Цыден Унтанова
гэгшэһээ үхибүүд шэнэ удхатай, һо-
нин юрөөлнүүдые бэшэжэ абаһан.

Гэхэтэй хамта нэгэдэлэй гэшүү-
дэй дунда өөһэдынгөө гүүрһа тур-
шажа, шүлэгүүдые, рассказуудые
зохёодог эдиршүүл олон. Тэдэнэй хэ-
ниинь хуби заяагаа у р а н
зохёолтой холбохоб гэжэ тодор-
хойлхонь эртэхэн ааб даа. Юрэдөө,
булта уран зохёолшод болоошьегүй
һаа, үндэһэн литература, искусст-
вая ойлгодог, тэрээндэ наһан соо-
гоо дурлаһан зон боложо ургаха бай-
һаниинь арсашагүй. Санагын һур-
гуулиин литературна нэгэдэлдэ яба-
даг үхибүүдэй зохёоһон юумэнһээ
шэлэжэ, уншагшадай анхаралда мү-
нөө табинабди.

Нэгэдэлэй гэшүүдэй дунда зураг
зурадаг шабинаршье бии. Сэхыень
хэлэхэдэ, Санагын һургуулиһаа зу-
рагуудые эльгээдэг нүхэд урдань-
шье бии һэн. Жэшээнь, Санагын
дунда һургуули дүүргээд, мүнөө
педучилищиин уран зурагай таһаг-
та һуража байһан Валентина Бад-
маева түрүүшынгээ зурагуудые
«Буряад үнэндэ» бүри юһэдэхи
класста һуража байхадаа барлуулаа
һэн. Санагада 10 класс дүүргэһэн
Владимир Цыденов хэдэн зурагаа
мүн лэ манай газетэдэ барлуулһан.

Мүнөө Зоя Лубсановагай «Арбан
хоёр жэл» гэһэн зурагые уншаг-
шадай анхаралда дурадханабди. Тус
зураг арбан хоёр жэлэй нэрэнүү-
дые амитадай дунда хубааһан тухай
буряад арадай домогой удхаар зу-
рагдаһан.

Хүүгэдэй суглуулһан, бэшэһэн,
зураһан юумэнүүдтэй танилсаад
байхадаа, Санагын хоншуухан сэсэ-
гүүдтэй ушарһан шэнги болоо юм.
Һалбаржал байгыт даа, Санагын хон-
шуухан сэсэгүүд!

Ц. ДОНДОГОИ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряад хэлэ литературын асуудалаар респуб-
лика слёдто хабаадаһан Женя Бадмаева багша Б. Ш. Шойдо-
й һууна. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭДИРШҮҮЛЭЙ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

ЗУН

Зуһалангай дулаахан гэрхэн
соо
Зугаатай хүхюун байнал даа:
Зунай ерэһэндэ баярлаа юм гү?
Золто нүхэд уулзаа юм гү?
Дулаахан үдэрнүүд
һубарилдана,
Дуу хүгжэм зэдэлнэ:
Зунай дулаанда дуураа юм гү?
Зугаа наадаар элбэгжээ юм гү?
Хонхо сэсэгүүд һалбараад,
Хүхы шубууд донгодоно:
Хүнэй дура буляагаа юм гү?
Хүүгэн дүүхэй дуураа юм гү?

Соня МАРХАЕВА,
6-дахи «В» классай
һурагша.

БАГША

Эрдэмэй түрүүшын алхам
Эндэһээ хэжэ эхилээлби,
Энхэргэн зулгы багшам
Эхин зуламни болоолта.
«А», «Б» гэһэн үзэгүүдтээ
Аяг зантыетнай
шэнгээгээлби,
Үзэг бүхэниинетнай,
энеэдыетнай
Үргэһэ нойртоо һананалби.
Хүдэлмэри ажалдаа илахадаа,
Хубитатнай бии гэнэлби.
Хүн нэрээ нэрлүүлжэ,
Ашыетнай харуулхалби.

Зина ЦЫДЕНОВА,
10-дахи «А» классай
һурагша.

НАРАН

Улаан наран аргаахан
Уула дээгүүр мандаба,
Уужам ехэ дэлхэйнгээ
Уй гашуудал хуряаба.
Аяар холо тэнгэриһээ
Алтан элшээ сасаба.
Аглаг һайхан нютагтаа
Амар мэндые дуулгаба.

Люда ШОЙДОКОВА,
8-дахи «Б» классай
һурагша.

ХУЛЭГНИ

Хурдан гүйгөөшэ хүлэгни
Хүхюун омогтой дүүлинэ.
Хүдэр жэбжэгэр хүлнүүдынь
Хурдан һомондол хиидэнэ.
Алтан шаргал дэлһыешни
Альган дээрээ табинаб,
Ардаг гүйгөөшэ байһыешни
Үхибүүн бэеэрээ мэдэрнэб.
Хүлэг нүхэрни, намаяа
Холын замда уряалба гүш?
Хүл дээрээ гараһыем
Хүдэр бэеэрээ мэдэрбэ гүш?

ЭЖЫ

Энхэргэнээр харахадаш,
эжымни,
Эльгэ зүрхэмни уярнал,
Эрхэлүүлэн намайе
һуухадашни,
Эдир наһамни жарганал.
Уринаар энеэбхилхэдэшни,
эжымни,
Ухаан бодолни хурсаданал,
Уянгата дуугаа
захалхадаш,
Үхибүүн бэемни далижанал.

Зоя ЛУБСАНОВА,
7-дхои «В» классай
һурагша.

ОДО МУШЭД

Огторгойе бүрхөөнхэй
Одо мүшэд ялалзана.
Олон гээшэнь аргагүй,
Орой дээрэмни бадарна.
Сэдьхэл зүрхыем хүлгөөһэн
Сэнгүү ялагар мүшэхэнүүд
Сэсэгэй залаа мэтээр
Сэлмэг тэнгэридэ ялалзана.
Яагааш гоё ялагарханууд бэ,
Яажа тиимэ гоёхонууд бэ,
Ямар иимэ хөөрхэнүүд бэ,
Яажа тэдэндэ хүрэлтэйб?

Надя ЕНДОНОВА,
7-дохи «Б» классай
һурагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «УРАН-ДҮШЭ» ГЭЖЭ ЛИТЕРАТУРНА НЭГЭДЭЛЭЙ ГЭШҮҮДЭЙ «ХЭБЛЭҺЭН» ГАР БЭШЭМЭЛ НОМУУД.

Үндэһэн дуунууд

Шэхэндээ харатай шандаган
Шэрэнгеэ тойроод булталзаа.
Шэхэндээ һинхэтэй
дүүхэйниинь
Наадаа тойроод булталзаа.

Хасартаа харатай шандаган
Харганаа тойроод булталзаа.
Хасартаа улаантай
дүүхэйниинь
Наадаа тойроод булталзаа.

***

Урихан дуутай утагамжа
Уулын модо доһолгоо.
Урихан дуутай ахаймнай
Түхэреэн наада түбжэргөө.
Сайхан дуутай һараалжан
Сарьдагай модо доһолгоо.
Сайхан дуутай ахаймнай
Түхэреэн наада түбжэргөө.

* * *

Талын ганса модондо
Тарбагад юундэ суглараа б?
Таабай болоһон шамда
Басагад юундэ суглараа б?
Хээрын ганса модондо
Хэрмэд юундэ суглараа б?
Хүгшэн болоһон шамда
Хүүгэд юундэ суглараа б?

(1919 ондо түрэһэн Буда ХАДАЕВА гэгшэһээ бэшэгдэһэн).

ТААБАРИНУУД

Айл зайхагүй сүнсөөхэн,
Аягатай эдеэгээ барахагүй
сүнсөөхэн.
(Бурхан).
Баруугаар зүүгээр гүйдэлтэй
Баргалжанаар дабаатай.
(Үүлэн).
Хүбхэр хонин хэбтэхэдээ
таргалба.
(Үнэһэн).
Монгол нохой модон һүүлтэй.
(Һүхэ).
Хүйтэн халуун хоёрой
хоорондо хүхэ сааршан.
(Сонхын шэл).
Мухар голгой эбинтэй,
Олон шара хүбүүтэй,
Олиг мундуу баабайтай.
(Уур, мунса ба таряан).
Бүгшэмдэ бүргэд хүбүүлээ,
Бүргэдэй һүүл тэнгэридэ
хүрөө.
(Утаан).
Намһаа заахан байгаад,
Намайе дааба.
(Эмээлэй дүрөө).
Эсэгын дүрбэн хүбүүд байгаад,
нэгэниинь
дураараа, гурбаниинь
зоболонтой.
(Мори шүдэрлэхэ).
Тугал, тугал туруухай,
Тугалай һүүл хятаруухай.
(Шүдэр)
Эндигүй далай,
Эхэгүй үндэгэн,
Хадамгүй басаган.
(Тэнгэри, мүшэн, һара).
Обоо шулуун, орьёл торьёл
Хатан хуурай, хатахнин монсог.
(Нарһанай сонсогой).
Дэн уула, дэбшэн тала,
Хон уула, хонинной даахи.
(Оро дэбидхэр).
Хадари, хадари хашалдаа,
Зэбэ, зэбэ зэргэлдээ.
(Гэрэй хана).
Дохолон тэмээ хүсэжэ ядабаб.
(Харгы).
Шамһаа заахан байгаад,
Шамай абаад табижархинаб.
(Модо унагааха).
Ута сагаан һахалтай,
Урихай намтуу дэгэлтэй,
Үлүү хүүглүүр пахлаашха.
(Тэхэ бабана).
Һаарал мориы һахалзаа,
Һайхан эзы ялалзаа.
(Саһан).
Тулам соо турлааг дуугарба.
(Гэдэһэнэй хүршэгэнэхэ).
Домид хотон торгообай
Дүшэн дүрбэн базаартай,
Базаар бүринь бараатай.
Бараа бүринь сасагтай.
(Ьархинсаг).

(1899 ондо түрэһэн Осорон НОХОРОВ гэгшэһээ бэшэгдэһэн).

БАЯР БА ТЭРЭНЭЙ ҮНЭН НҮХЭР

Рассказ

Баяр зургаадахи класста һу-
радаг һэн. Нэгэтэ Баяр нагасын-
хиһаа нохойн гүлгэ абахаяа аба-
һаа зүбшөөл һураба. Абань ехэ
дуратай:

— Тэжээжэ шадаха болобол
аба,—гэжэ хэлээ һэн. Баяр ехэ
баярлажа, мэтэр хубсалаад, нага-
сынхи тээшээ гүйшэбэ.

Удаашье болонгүй, нэгэ хара
гүлгэ үбэртэлөөд, гэртээ оробо.
Тэрэ үдэрһөө хойшо Баяр наада-
хаяа мартажа, гүлгэнтээ ходо
носолдодог һэн. Баяр гүлгэндөө
хэн гэжэ нэрэ үгэхээ һанажа
ядаба. Абынгаа Яангар гэжэ нэрэ
үгэе гэхэдэ, Баяр ехэ дуратай-
гаар зүбшөөгөө һэн.

Тэрээнһээ хойшо олон һара
үнгэржэ, Яангар томо, сэсэншье
нохой болобо. Яангар Баярһаа
һаладаггүй һэн.

Нэгэтэ Баярайда ерэһэн айл-
шан армида нохойе хайшан гэжэ
һургаһанаа хөөрэбэ. Баяр хөө-
рөөень анхаралтайгаар шагнажа,
Яангараа иигэжэ һургаха юм
байна гэжэ шиидэбэ. Эгээ тү-
рүүн Баяр Яангартаа юумэ аса-
руулжа һургаба. Нохой һургахань
тиимэшье бэлэн бэшэ гэжэ тэрэ
мэдэжэ абаа.

Баярай нүхэд Яангарые ехэ
һайхашаадаг байгаа, харин но-
хой тэдэнэй хажууда дүтэ ошожо
үгэдэггүй бэлэй.

Хоёр-гурбан һара соо Баяр
Яангараа олон юумэндэ һургаба.
Баяр нүхэд хүбүүдээ хоргодуу-
лаад бэдэрүүлдэг һэн. Яангар
хүбүүдэй мүрөөрнь сэхэ ошожо,
нэгэнэйнь үбсүүе урда хүлөөрөө
ехэ хүсэтэйгөөр түлхижэрхидэг
һэн. Тиихэдэнь тэрэнь урбалда-
шадаг байгаа. Тэрэнэй бодожо
үрдеэгүй байхада, Яангар үбсүүн
дээрэнь һабараа табяад, Бая-
райнгаа ерэтэр хүлеэдэг һэн.
Иигэжэ Баяр нохойгоо олон
юумэндэ һургаба. Нэгэтэ Баярай
Яангартайгаа үйлсөөр ябажа яба-
хадань, хашхараан дуулдаба.
Хашхараанай болоһон газарта
ошоходонь, олон зон хөөрсэгэнэн
байба. Баяр хүнһөө һурагшалжа,
юунэй болоһые мэдэбэ. Танигдаа-
гүй нэгэ хүн эндэхи кассаһаа
мүнгэ хулуугаад ябашаһан бай-
ба. Тиигэжэ байтарнь, нэгэ бага-
хан хүбүүн:

— Тэндэ! Тэндэ... мүнгэ ху-
лууһан хүн ябана!—гэжэ хаш-
харба. Тэрэнэй зааһан тээшэ
Баяр Яангартайгаа гүйшэбэ. Хой-
ноһоонь олон зон гүйлдэшэбэ.
Тэндэ ошоходонь, хэншье бай-
багүй. Баяр нохойгоо мүртэнь
оруулаад табижархиба. Үнишье
болонгүй Яангарай тээ холохоно
аржаганаха дуулдаба. Тэрээн тээ-
шэ олоороо гүйлдэжэ ошоходонь,
Яангар нэгэ хүниие даража уна-
гаагаад, бодхоонгүй байба.

Баярай ошоходо, тэрэ хүнөө
табяад гүйжэ ерэбэ. Иигэжэ Баяр
Яангартайгаа хулгайшаниие ба-
рия һэн.

Володя ТАРБАЕВ,
9-дэхи «Б» классай һурагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ҺУРАГША ЗОЯ ЛУБСАНОВАГАЙ «12 ЖЭЛ» ГЭҺЭН БУРЯАД ДОМОГЫЕ ШЭМЭГЛЭҺЭН ЗУРАГҺАА АБТАБА.

НОМ ТУХАЙ ҺАНАМЖА

Баатар тухай тууже

Би энэ бишыхан шэнжэлэл соогоо
Ш. Шойдоковой «Дархан соло» гэжэ туу-
тухай хэдэн үгэ хэлэхэ гээ хүм. Энэ но-
Бадма Шойдоков Алдар Солын орденуу-
й гүйсэд кавалер Бата Микишкеевич Дам-
вэй мүнхэ дурасхаалда зорюулжа бэшээ.
Түрүүшын бүлэг соохи үзэгдэл. Бата яба-
дундаа унташана, газар тэбэрин унахадаа,
айн долгиндо шэдүүлһэн шэнги. Эндэ ма-
автор тон тааруу зэргэсүүлгэ хэрэглэжэр-
ха даа. Автор гурбан хоногой туршада яба-
походто ябажа эсэһэн Батын дүрые зүбөөр
үүлаа. Үнэхөөрөө унахадаа, далайн эбхэ-
тэ долгиндо шэдүүлһэн шэнги болоо ха
Хэрбээ бишье Батын орондо байгаад,
имэ ехээр эсэжэ бүдэрэн унашаһуу даа: ба-
бүхөөр унташахаб гэжэ һананаб. Өөр дээ-
бодоод үзэхэдэ, тиимэ байна.
Командирай захиралтые дүүргэхэгүй һаа,
н сэрэгшэ гээшэб гэжэ Бата сэдьхэнэ. Хэ-
дэшье журам хэрэгтэй ха юм. Эндэ Батын
рогойгоороо юумэ бодожо үзэдэг, зүб буруу
ерые илгаруулжа шадаха хүн байһаниинь
уулагдана.
Бата дайнда ябахадаа, түрэл Санага нюта-
а, нютагаархинаа, эжыгээ, багшаяа һанажа
адаг байгаа. Ехээр ундаа хүрэхэдөө, Сэхир
ойнгоо уһые һанана.
Дайнай боложо хүүеэжэ, нэрьежэ байһаниие
тор гэмгүй һайнаар бэшээ. Дайсадай добтол-
до орожо ябаһые, буугай һомоной тэһэрэлгэ-
үдэй боложо, снарядуудай эшхэржэ, бомбо-
удай тэһэржэ байһые нюдэндэ харагдаһан,
эндэ дуулдаһаншуугаар бэшэжэрхиһэниинь
айшаалтай.
Бата һайн зантай, зориг ехэтэй нүхэдөө хүн-
дэг хүн. Дайн байлдаанда шуумайн орохын-
гоо хажуугаар нүхэдтэм аюул болоно гү гэжэ
һанаата болоно бшуу. Энэ ном соо Батын
бүхы һаналаа фашистнарые бута сохихо хэрэг-
тэ зорюулдаг байһан тухай этигэн уншанабди.
Командирайнгаа тагнуулда ошохо гүш гэжэ
һурахада, тэрэ иигэжэ харюусана:
— Би ямаршье газарта алба хэхээр бэлэ-
мби!
олон газарта Батын һанаамгайе, юумэ таажа
ядахагүйе бэрхээр зураглана.
Бата Дамчеев байлдаанда орохынгоо урда
түрүүшээр айдаһаа хүрэхэдэл гэнэ. Теэд байл-
даанда орохолоороо, энэнь хуу мартагдашаха
юм. Хүнэй хэдышье ухаатай, һанаамгай һаань,
айха мэдэрэл гэжэ байдаг ха юм даа.
Үнэндөө хадаа энэ ном соо дутуу дунда
на. Тэрэ урилдаанда Бата Гармажабтайгаа
түрүүлжэ зэргэ ерэнэд. Гармажаб—хурайхайнь
хүбүүн. Автор ном соогоо Гармажаб тухайшье
бэшэлсээ.
Будажаб багша урилдаанай һүүлээр мори-
ной соло дуудана. Мүнөө үедэ Санага нютагта
һур харбаан, моридой урилдаан найрта боло-
хоёо болёо. Тиимэһээ минии үетэн урданай
Эхэ оронойнгоо түлөө хаанашье юушье хэ-
хэ хүн байһыень ганса эндэ бэшэ, олон газар-
та автор харуулжа шадаа. Гар тулалдаанда
һурахын тула шанга һургуули арбаад хоногто
хэнэ. Батада түрүүшээр аягүй шэнги байгаа.
Иимэ юумэндэ һурахын орондо унаган жороо
моридые һургаа һаа, зондо туһатай байха һэн
гэжэ бодоно. Тиигэбэшье Бата хүлһэ уһан бо-
лотороо оролдоно. Энэ оролдолгонь миин хо-
сорхогүй, тагнуулда гарахаданьшье хэрэгтэйл
байгаа ха юм. Бэлэдхэл, һургуули гээшэ хаана-
шье хэрэгтэй юм гэжэ эндэ автораймй харуулжа
шадаһаниинь һайн гээшэ.
Бата хүйтэндэ дадаһан, һонор шэхэтэй, мэр-
гэнээр буудадаг хүн. Харуулда байхадаа һэр-
гэлэн, юумэ алдадаггүй.
Зүүн зүгэй хүн гэжэ дайсадай таниха бай-
хадань, нүхэдөө муу юумэндэ оруулхагүйн ту-
ла шархатаһан солдат болохые һанаамгай бэр-
хээр дурадхаһаниинь ойлгосотой. Автор хэдэн
үгы шэнгеэр һанагдана. Энэ хадаа барагаар
бэшэгдэһэн ном. Днепр мүрэн тухай хэлэгдэ-
һыень һаная.
Днепр... Агуухэ мүрэн. Үе сагуудай амис-
хаал бэедээ шэнгээһэн мүрэн. Автор Днепр мү-
рэниие ехэ гоёор зураглан бэшэнэ. Днепр ту-
хай бэшэхэдээ, ехэхэн удха шанартайгаар бэ-
шэһэн шэнги байна. Энэ мүрэн урдаһан долги-
то замдаа зол жаргалта ажаһуудалшье зобо-
лоншье үзөө гэжэ бэшэнэ. Хэдэн олон үе са-
гууд соо энэ мүрэн урдажал байгаа ха юм.
Энэ мүрэн хэлэтэй юм һаа, үе сагуудай түүхэ
хуу гэршэлэн хэлэжэ үгэхэ һэн даа...
Батын имагтал дайнда ябаһан тухай ном
соо хэлэгдэнэ бэшэ, үшөө бага наһан тухайнь
бэшэгдэһэн. Бата һургуулида ябахадаа, һайн
һурадаг байгаа гэжэ һанахаар. Классһаа клас-
ста ородог байгаа. Наймадахи класс дүүргэһэн
зундаа Бата абынгаа мал дээрэ баридаг Ху-
лагшаниие бэлдэжэ, мори урилдаанда хабаада-
тэрэ заншалые һайн мэдэнэгүй. Тэрэ талаараа
тус ном сооһоо буряад арадайнгаа заншал ту-
хай олон юумэ мэдэжэ абахаар...
Батын Будажаб багшадаа тон дуратай, тэ-
рэнэйнгээ үгэһөө гарадаггүй байһые мэдэжэ
абанабди. Бэшэгээ түгэсхөөд, багшынгаа «Бу-
дажаб үбгэн» гээд гараа табиһан байхада, «Бу-
дажаб багша» гээд Бата һанаандаа заһаад ун-
шана. Хүн һургаһан багшаяа һанажа, хүндэл-
жэ ябангүй яахаб! Будажаб багшын һургаһан
үхибүүдээ мартадаггүй, захижа заабари үгэ-
жэ ябадаг байһан тухай уншахада зохид.
Комсомолдо ороһоноо бү марта гэжэ Буда-
жаб багшань. Батада бэшэнэ. Үшөө Бата дар-
хан солодо хүртэжэ, түрэлхидтөө бусажа ерэ-
хыень үбгэн багша юрөөнэ. Будажаб багшын-
гаа наһа барашаһан тухай бэшэг абахадаа,
Бата хоёр нюдэнһөө нёлбоһо гоожуулан, аали-
ханаар багшадаа үгээ үгэһэн байгаа.
Туулгаар бусалһан дүрбэн жэлые һанаандаа
оруулхалаарнь, нюрга уруунь хүйтэ даана
гэжэ автор бэшэнэ. Дүрбэн жэл соо туулган
соотуур ябажа, хэдэн олон ушаралта ябадал
дабажа гараһанаа һанахадань, үнэхөөрөө айм-
шагтай шэнги.
Бата дайгаа даража, дархан солотойгоор
нютагаа бусаха байһаниинь эли. Бата хэдэн
олон баатаршалга гаргаа. Түрэһэн тоонто За-
хаамин нютагайнгаа нэрые нэрлүүлжэ, хүн зо-
ной жаргалта ажабайдалай түлөө баатарлигаар
тэмсэһэн Батын дүрые автор үнэншэмэ зү-
бөөр гаргаа.
Бидэ Бата Микишкеевич Дамчеев гэжэ хүн
үнэхөөрөө байһан юм гэжэ мэдэнэбди, харин
Батын нүхэдэй — Витиин, Иванай уг залгам-
жалуулагшад хаана гээшэб?..
Гэбэшье генерал Василий Иванович Чуйков
Батын үбсүүндэ Алдар Солын нэгэдэхи шатын
орден зүүлгэжэ байһан тухай уншахада зохид.
Волгын эрьеһээ Берлин хүрэжэ ерэһэнэйнь
түлөө, хатуу шанга тулалдаануудые эрэлхэгээр
дабажа гараһанайнь түлөө шагнал ха юм! Ал-
дар Солын орденуудые миин зүүлгээ бэшэ, ха-
рин үнэн сэхээр, баатарлигаар дайлалдаһа-
найнь түлөө шагнаа ха юм гэжэ ойлгооб.
Гадна «Дархан соло» гэжэ ном уншахадаа,
хамаг хүниие богоол болгохо дуратай байһан
фашистнуудые үзэн ядааб, тэдэниие хамха
сохиһон манай баатарнуудаар омогорхооб.
Оронойнгоо баатаршуулай нэгэн—манай
нютагай хүбүүн Бата Микишкеевич Дамчеевэй
нэрэ хэтэдээ мүнхэ бидэнэй зүрхэндэ байха
гэжэ этигэнэбди. Зоной мартахагүйн тула
«Дархан соло» гэжэ ном бэшэгдээ, хэблэгдэжэ
гараа ха юм. Уншагшад, үхибүүд энэ номые
угаа һонирходог. Магазин соо ороходоо, үхи-
бүүдэй улаахан гадартай ном худалдан абажа
байхыень харагшабди.

Женя БАДМАЕВА,
9-дэхи «Б» классай һурагша.

Бадма Шойдоков. Дархан соло (Тууже). Буряадай номой хэблэл. Улаан-Үдэ, 1971.

«УРОЖАЙН» ҺУРАГШАД МЭРГЭН

Дээдэ-Онгостой шадар һур харбалгаар команда болон хубидаа түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлбэ. Мүрысөөндэ «Динамо», «Спартак», «Урожай», «Буревестник», «Труд», ЛВРЗ-гэй спортын клубай спортсменүүд хабаадалсаһан байна.

Эхэнэрнүүдэй дунда үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ СССР-эй спортын мастерта кандидат Любовь Раднаева («Спартак») 1800, эрэшүүл сооһоо РСФСР-эй арадуудай зунай табадахи спартакиадада хабаадалсаһан, СССР-эй спортын мастер Дандар Дансаранов («Урожай») 2129 очко абажа, түрүүшын һууринуудые эзэлбэ.

Студент Цыренжаб Будаев мүрысөөнэй үедэ СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэжэ, үетэн нүхэдөө баясуулба. Гурбадахи һууриие Баргажанай аймагай Уланай дунда һургуулиин багша, СССР-эй спортын мастер Даши Эрдынеев эзэлээ.

Эхэнэрнүүдэй дундаһаа хоёрдохи һуури эзэлһэн «Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Светлана Тараскина спортын мастерта кандидадай нормо дүүргэбэ. «Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Александра Будаева гурбадахи һуурида гараа.

Командануудай хоорондын дүн гаргахада, «Урожай» бүлгэмэй команда түрүү һуури эзэлжэ, ВЛКСМ-эй обкомой шанда хүртэбэ. «Буревестник», «Спартак» бүлгэмүүдэй спортсменүүд удаадахи һуури эзэлһэн байна.

Ростов-на-Дону хотодо боксоор ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн дүүрэхэ тээшээ болоjо ябана. Ехэ наадандa СССР-эй чемпион, уласхоорондын классай мастер Валерий Стрельников, РСФСР-эй арадуудай зунай табадахи спартакиадын чемпион, СССР-эй спортын мастер Павел Федотов, Россиин түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан Виктор Кауров гэгшэд мүрысөөндэ мордобо гэжэ мэдээсээ һэмди.

РИНГ ДЭЭРЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

Үсэгэлдэр эндэһээ иимэ нэгэ мэдээсэл абтаба: «Манай боксёрнууд Стрельников, Кауров гэгшэд наадаhай хоёрдохи үдэр шүүгдэшэбэ. Спортын мастер Павел Федотов хахад финальна наадандa хабаадалсаха болоо. Тэрэ ороной чемпион, Ереванай боксёр Сурен Казарянтай уулзаха юм».

Б. БАЛЬЧИНОВ.

ТОБШОХОНООР...

☆ Штанга үргэлгөөр Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон мүрысөөндэ манай ороной штангистнууд командаараа түрүү һуури эзэлбэ. Эндэ хүндэ шэгнүүртэй Таллинай спортсмен Яи Тальтс шалгаржа, дэлхэйн хоёр рекорд тогтообо. Тэрэ дүн хамтадаа 587,5 килограммай штанга үргэһэн байна. Тиихэдэ В. Алексеев дүн хамтадаа 632,5 кг, үргэжэ, дахинаа чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

☆ ВАРШАВА. Велосипедээр Эб найрамдалда зорюулһан заншалта урилдаан арбаад үдэрэй туршада болоjо дүүрэбэ. Эндэ манай ороной суглуулагдамал команда эрхимлэжэ, удаа дараалан хоёрдохёо нэгэдэхи һуури эзэлбэ. СССР-эй спортсменүүд 2014 километрэй зайе 143 час 4 минута 17 секунда соо гаталһан байна. Чехословакиин, ГДР-эй спортсменүүд хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлээ.

☆ **Уран һайханай гимнастика.** Таллин хотодо ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Омскын 19 наһатай студентка Галима Шугурова СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Свердловскын Альфия Назмутдинова, Астраханиин Алла Засухина гэгшэд хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлээ. Командануудай дүн гаргахада, РСФСР-эй нэгэдэхи команда түрүү һуури эзэлһэн байна.

☆ **Ригэ.** Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө наадажа эхилһэн Нона Гаприндашвили Алла Кушнир хоёр дүрбэн парти наадаад байна. Эндэ дэлхэйн чемпионка Нона Гаприндашвили 3,5:1,5 гэһэн тоотойгоор шүүжэ ябана.

☆ **Футбол.** Тбилисиин «Динамо» команда өөрынгөө стадион дээрэ Ворошиловградай «Заря» командатай наадахадаа, уулзалгаяа 2:1 гэһэн тоотойгоор шүүжэ, мүнөө дээрээ бусадһаа түрүүлжэ ябана. (ТАСС).

«ГУЛЬДЕР» АНСАМБЛЬ

АЛМА-АТА. Залуушуулай эстрадна «Гульдер» гэжэ казах ансамбль байгуулагдаһаар хоёр жэл болоо. Ансамбль залуушье һаа, эстрадада дуратайшуулда ехээр һайшаагдадаг. Коллектив республикын бүхы областьнуудаар ябажа наада харуулаа, мүн Москва, Ленинград, Тбилиси ба ороной бусад городуудаар айлшалаа. Залуу артистнар мүнөө «Талын хүбшэргэй» гэжэ шэнэ программа бэлдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ансамблиин хатаршад.

ТАСС-ай фотохронико.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ДЭЭДЭ ҺУРГУУЛИНУУДТА

СОЁЛОЙ ИНСТИТУТ

«Майн 20-до — элүүр энхын үдэр» гэһэн соносхол институдай фойе соо аржыса бэшэгдэнхэй. Жэл бүри үнгэргэгдэдэг болоһон энэ заншалта үдэр институдай коллектив хээрэ гаража сэнгэдэг, амардаг юм. Гэхэ зуура мүнөө жэлэй элүүр энхын үдэр өөрын онсо илгаатай байна. Юуб гэхэдэ, багшанар болон студентнэрэй урда спортын зунай наадануудаар ГТО-гой нормо тушааха зорилго табигданхай.

* * *

Нэгэдэхи курсын 13 студентнэрһээ бүридэһэн агитбригада түрэл республикынгаа бүхы аймагуудаар аяншалхаяа тусхай программа бэлдэжэ байна. Тус бүлэгые 3-дахи курсын студент Валерий Израэльсон хүтэлбэрилхэ юм.

* * *

Институдай клубай хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэдэг факультедэй һүүлшын курсын студентнэр шалгалтын зүжэгүүдые табижа эхилэнхэй. Студентнэр Лариса Киркица, Григорий Чистяков болон бусадай найруулан табиһан зүжэгүүд эрхим сэгнэлтэдэ хүртөө.

Лариса Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан зүжэг найруулаа. Зүжэгтэнь хамта 100 гаран хүн хабаадаа. Гүнзэгы удхатай, һайн найруулгатай Ларисын зүжэг харагшадай сэдьхэл дүүрэн хангажа, эрхим гэжэ сэгнэгдэһэн байна.

Һара тухай сагай үнгэрөөд байхада, соёлой институт дүүргэһэн 150-яад мэргэжэлтэд Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хизаар, область, республикануудта соёлой хүдэлмэри ябуулхаяа мордохо.

БАГШАНАРАЙ ИНСТИТУТ

Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай тогтоһоор 40 жэл һаяар гүйсэхэнь. Энэ һайндэртэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд институт дотор үргэнөөр үнгэргэгдэжэ байнхай.

«Педагогическа кадрнуудай түлөө» гэжэ газетын заншалта эстафетэ һая болобо. Мүнөө жэл тэрээндэ хэзээ хэзээнэйхиһээ олон хүн хабаадаа. Советүүдэй талмай дээрэ үнгэргэгдэһэн эстафетын эхилһые тэмдэглэн, институдай ректор И. А. Батудаев түрүүшын старт үгэһэн байна.

Институдайнгаа газетын шанда хүртэхын түлөө факультет бүхэн тэмсээ. Теэд физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй басагад, хүбүүд бусадһаа онсо шалгаржа, һанаһандаа хүрэһэн байна. Тэдэнэр дамжуулгын кубок болон Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа.

* * *

Уран һайханай наада харалга эндэ түлэг дундаа ябана. Хари хэлэнүүдэй болон физико-математикын факультедүүдэй студентнэр оюун бэлигээ харуулба. Эдэ хоёр факультедые жэшээлэн хэлэхэ болоо һаа, физигүүд, математигууд һонирхон харамаар номернуудые табяа.

Бэшэ факультедүүд шадабаряа һаяын үдэрнүүдтэ харуулха юм.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ИНСТИТУТ

КПСС-эй Буряадай обкомой лекторнүүд Харитонов, Серебряков болон бусадтай студентнэр һая уулзаба. Тэдэнэрэй дунда уласхоорондын байдалаар һонирхолтой хөөрэлдөөн болоо. Хоёр час хахад соо үргэлжэлһэн хөөрэлдөөнһөө студентнэр нилээд ехэ юумэ ойлгожо абаа.

Зоотехниин факультедэй студентнэрэй үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн буряад арадай дуунай хоор түрүүшынгээ концерт һаяһан харуулба.

Сагаан кофто, самса, хара юбкэ, үмдэ үмдэһэн 65 басагад, хүбүүд «Сэлэнгэ», «Эхэ ороондоо — Россидаа, һайн даа» гэһэн дуунуудые гүйсэдхэө.

Буряад арадай дуунуудые гүйсэдхэжэ байха олон зоной хабаадалгатай хоорой эндэ бии болгогдоһониинь һайшаалтай байна.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКА ИНСТИТУТ

ВЛКСМ-эй тус институдай комитедэй секретарь Евгений Сокольниковто хонходоходомнай:

— Улаан-Үдын дээдэ һургуулинуудай студентнэрэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн һая гаргагдаба. Бидэнэр Улаан туггүйгөөр «1-дэхи» һуури эзэлбэбди, — гэһэн баяртай харюу дуулдаба. Ушар юуб гэхэдэ, мүрысөөнэй дүнгэй ёһоор, 1-дэхи һуури хэндэшье үгтөөгүй, харин 2-дохи һуурие технологическа институдай студентнэр эзэлһэн байгаа бшуу. Жениин баярлаханьшье баһал зүб байгаа. Нёдондо жэл тэдэнэр эгээл һүүлшын һуурида гараа һэн. Харин мүнөө, үнэхөөрөө, Улаан туггүй 1-дэхи һуури болоно хаям.

* * *

Ханын газетэнүүдэй заншалта харалга болоjо, электротехническэ факультедэй орган удхынгаашье, шэмэглэлэйнгээшье талаар бүгэдын һайшаалда хүртэбэ.

* * *

Өөһэдынгөө институдай болон Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй дайнай ба ажалай ветерануудтай уулзалгые студентнэр «Сэнхир галхан» гэжэ нэрлээ. Уузалгада уригдаһан айлшад дайшалхы зам, ажалай намтар тухайгаа студентнэртэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

В. ТОКТОХОЕВА.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · ХИЛЫН ГААНАҺАА · РАДИО

УЛААН-БААТАР

Һүүлшынь замда үдэшэбэ

ТАСС

Өөрынгөө элитэ ехэ хүбүүн, МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ, «Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлгын түлөө» Уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат Жамсарангийн Самбуе майн 24-дэ Монгол ороной ажалшад һүүлшынь замда үдэшэбэ.

МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, Совет правительствэнэ делегациин толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянский, МНР-эй хүдэлмэришэн ангиин, хамтаралта ажахын, арадай интеллигенциин түлөөлэгшэд шаналал гашуудалай митинг дээрэ үгэ хэлээ.

Улаан-Баатартахи Арадай революциин талмай дээрэ Ж. Самбуе хүдөөлүүлбэ.

ХАНОЙ

Ханойдо заседани болобо

ТАСС

Вьетнамай Эсэгэ ороноо хамгаалха фронтын Центральна Комитедэй заседани ДРВ-гэй ниислэл хотодо болоjо, орон доторхи мүнөөнэй байдалда хабаатай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Урда Вьетнамай патриодуудай, ДРВ-е хамгаалагшадай баатаршалга, шэн зориг тухай тэмдэглэхэ зуураа, Вьетнамда США-гай зүгһөө хэгдэжэ байгаа ээрхэг түримхэй ябуулгануудые ДРВ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн Хоанг Куок Вьет политическэ элидхэл соо гоо буруушаан шүүмжэлбэ.

Вьетнам арадта туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлжэ байгаа аха дүү социалис оронуудта, түрүү үзэл бодолто бүхы хүн түрэлтэндэ гүнзэгы талархалтай байһанаа элидхэлшэ тэмдэглээ.

ВАШИНГТОН

США-ГАЙ ХЭБЛЭЛ СОВЕТ-АМЕРИКАН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ТУХАЙ

ТАСС

Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй Москвада хэжэ байгаа хөөрэлдөөнүүдые американ хэблэл үргэнөөр толилно, радио ба телевиденеэр дамжуулна. Тиихэдээ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев Президент Р. Никсон хоёрой уулзалгада анхарал ехээр хандуулна.

— Болохо рууһь хөөрэлдөөнүүдые хэхэ гэжэ шиидэнхэй байһанаа ородууд харуулба. Л. И. Брежнев Р. Никсон хоёрой уулзалга энээниие гэршэлнэ, — гэжэ «Вашингтон ивнинг стар» газетэ заана.

БЕЛГРАД

СФРЮ-гэй Президент И. Броз Тито М. Галебгэй уулзаба

ТАСС

СФРЮ-гэй Президент И. Броз Тито эндэ ерээд байһан АРЕ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Галебтэй уулзаба. ТАНЮГ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, АРЕ-гэй президент А. Сададай эльгээһэн бэшэгые М. Галеб Титэдэ барюулаа. Хани халуун оршон байдалда уулзалга болобо.

БЕЛГРАД

СФРЮ-гэй Президиумэй заседани

ТАСС

СФРЮ-гэй Президент, СКЮ-гэй Түрүүлэгшэ Иосип Броз Титын албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэлгэдэ хабаатай асуудалнууд СФРЮ-гэй Президиумэй заседани дээрэ зүбшэлэгдэһэн байна. Югославиин ба СССР-эй хоорондын харилсаа холбоое саашадань хүгжөөхэ таарамжатай арга боломжонууд бии гээд СФРЮ-гэй Президиум тэмдэглээ. Президент И. Броз Титын СССР-тэ айлшалалга хоёр ороной хоорондын хани барисаата харилсаа холбоое саашадань хүгжөөлгэдэ туһа дүхэм болохо байха гээд найдажа байһанаа мэдүүлбэд.

ВЕНЭ

ФРГ-гэй канцлер В. Брандт айлшаар ерэбэ

ТАСС

ФРГ-гэй федеральна канцлер В. Брандт албанай хэрэгээр майн 24-дэ эндэ ерээ.

В. Брандт гурбан үдэрэй туршa соо эндэ байхадаа, Австриин канцлер Б. Крейскитэй политическэ шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ юм гэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

ИНДОХИТАДАЙ ФРОНТНУУД ДЭЭРЭ

ТАСС

Майн 24-нэй һүни Урда Вьетнамай патриодууд Сайгонһоо зүүн-хойшоо 24 километртэ оршодог Бьенхоа гэжэ ехэ баазые ракетээр буудаба.

Патриодууд һаядаа Контум хотын аэродромдо добтолжо, американ транспортна «С-130» түхэлэй самолёдые буудан һандаагаа. «В-52» түхэлэй хүндэ бомбардировщигууд Контум, Анлок хотонуудые хэдэ дахин бомбодоһон байна.

ЛОНДОН. (ТАСС). Урда Вьетнамай хойто сектортэ байлдаанууд болоjо үргэлжэлһөөр. Патриодууд Хюэ хото шадар шэбээлһэн дахуул сэрэгүүдые ехэ гээлтэ хоролтодо оруулаа.

ХАНОЙ. (ТАСС). Сүлөөлэлгэ гэдэг хэблэлэй агентствын мэдээсэлнүүдэй ёһоор, Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд Меконг мүрэнэй адагта болоһон байлдаануудта дайсанай 15 мянга гаран солдат, офицерые хүлһөөнь буулгаһан, шархатуулһан, плендэ абаһан. 40 самолёт, вертолёт буудажа унагааһан, сэрэгэй 50 судна уһа руу шэнгээһэн, 50 ехэ буу буляан абаһан, сэрэгэй 110 машина һандааһан байна гэжэ апрелиин 7-һоо 30 хүрэтэр тус райондо болоһон байлдаануудай дүнгүүдтэ хабаатай эдэ мэдээнүүд абтаа.

ДРВ-е хамгаалагшад майн 23-да США-гай 8 самолёт буудажа унагаагаа.

ХАНОЙ. (ТАСС). Лаосһоо абтаһан мэдээсэлнүүдэй ёһоор, патриодууд Паксе хото шадар хархис этэгээдүүдтэ шанга харюу сохилто хэнэ.

Кхмерскэ информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, октябрьһаа апрель болотор Камбоджын патриодууд дайсанай 56.500 солдат ба офицерые, тэрэ тоодо сайгон сэрэгүүдэй 4.000 гаран солдадые хүлһөөнь буулгаһан, 220 бэхилэлгэ һандааһан, буляан абаһан, сэрэгэй 320 машина һандааһан, 72 самолёт, вертолёт буудажа унагааһан, һомо хэрэгсэлнүүдтэй 8 склад, 23 хүүргэ тэһэлһэн байха юм.

ПРАГА

ЧССР-эй МИД-эй БУРУУШААЛГА

ТАСС

Баруун Германиин үһөө хиһаа нэхэгшэдэй, Чехословакида эсэргүү тэдэнэй эмхинүүдэй һүйдхэлтэ хорото ябуулга саг үргэлжэ хэһэнтэйнь дашарамдуулан, ЧССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ эрид шууд буруушаалга хэбэ. Хархис нацистнуудай удамаршалгаар судетскэ немецүүд үһөө хиһаа нэхэлгын хорото ябуулганuудые Штутгартда эмхидхэбэ. СССР ба ПНР-тэй ФРГ-гэй хэһэн договорнуудые эсэслэн баталһанай һүүлээр Чехословакитай иимэ договор баталалгада хабаатай али бүхы хүсэлэл оролдолгонуудые буруу һүргэхые тэдэнэр һэдэнэ гэжэ МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

ЛОНДОН

Тэһэрэлгэнүүдһээ Ольстер доһолно

ТАСС

Майн 22-то Белфаст хотодо автомобиль соо минын тэһэрэлгэһээ уламжалан, 60 хүн шархатаа. Тэһэрэлгын долгиндо сохюулжа, мебельнэ фабрикын байшан, 10 гаран автомобиль һандаагдаа.

Лондондерри графствын лагерьта үшөө нэгэ шанга тэһэрэлгэ болобо. Энээнэй эсэстэ 20 тухай магазин һандаагдаа, 3 хүн, Англиин 2 солдат шархатаа.

Хойто Ирландидахи байдалай улам шахардуу шанга болоjо байһантай дашарамдуулан, Англиин парламентын общинануудай палатада сэдьхэлээ хүдэлһэн үгэнүүд соностоһон байна. Лондонһоо «сэхэ залан хүтэлдэг» болоһонһоо хойшо Ольстертохи оршон байдал улам шахардуу болоо гэжэ хэдэн депутадууд мэдүүлбэ.

Ольстерто «уршаг түбэгтэй байдал» тохёолдоод байна гэжэ Хойто Ирландиин хэрэгүүдые эрхилхэ Англиин министр Уайтлоу сэхэ рууһь мэдэрхэ баатай болоо.

ДАККА

АЖАЛШАДАЙ АША ТУҺАДА

ТАСС

Дайн дажараар һуларуулагдаһан ороной экономикые һэргээхэ, промышленностиин продукци ехээр гаргаха, социалис экономикын үндэһэ һуури байгуулха, хүдэлмэришэн анги ба тараашадай зэргэнүүдые нягтаруулан жагсаахада правительствын үнгэргэжэ байгаа хэмжээ ябуулганuудые үргэнөөр дэмжэхэ, империализмын хүсэнүүдэй харата ябуулгануудта харюу сохилто хэхэ гэһэн. зорилгонуудые ороной профсоюзай ехэ нэгэдэлэй «Национальна хүдэлмэришэдэй лигиин» эндэ болоjо дүүрэһэн съезд Бангладешэй ажалшадай үмэнэ табиһан байна. Бангладешэй бүхы заха булангуудһаа ерэһэн 5 мянга гаран делегат съездын хүдэлмэридэ хабаадалсаа. Бангладешэй премьер-министр Муджибур Рахман съезд дээрэ профсоюзуудай зорилгонууд тухай үгэ хэлээ.

Съездын делегадууд һүүлшын нэгэдэлэй заседани дээрэ Устав батална абаһан, профсоюзай нэгэдэлэйнгээ шэнэ хүдэлмэри һунгаһан байна.

Харин оронуудһаа ерэһэн айлшад, тэрэ тоодо совет профсоюзуудай түлөөлэгшэд съездын хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

СОФИ. (ТАСС). Майн 23-най үглөөгүүр Софи хотоһоо урдуур 120 километртэ газар хүдэлөө гэжэ сейсмографууд тодорхойлһон байна гэжэ Болгариин Наукануудай академиин геофизическэ институт мэдээсээ. Энэнь 5 балл хүсэтэй байгаа.

БЕЛГРАД. (ТАСС). Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулбал, байгша оной нэгэдэхи кварталда Югославиин металлургнууд 9 процентээр ехэ булад хайлуулһан байха юм. 650 мянган тонно гэхэ гү, али 1939 онойхиһоо 2,5 дахин ехэ булад хайлуулаа.

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулгануудые найман жэлэй турша соо таһалгаряагүй хэжэ байһан телевидениеэ Венгридэ эгээн ехэ һургуули гэжэ нэрлэдэг юм.

Элдэб предмедүүд — физикэ, математика, ботаника, хари хэлэнүүд, хими, географи болон бусад һуралсалай программада оруулагдана.

ПРАВДА БУРЯТ[ии]

Нэгэдэхи хуудаһанда. ... тийна ажалай эрдэмтэ ... һэн» — түрүү бэшэг. ... ажахын асуудалаар мате... нууд. Буряадай АССР-эй ... ховно Соведэй Президи... Указууд. Орон доторой ...

Хоёрдохи хуудаһанда. ... ли сахилгые хамгаалга... Б. Цыденжаповай статья. ... лын саанахи һонин.

Гурбадахи хуудаһанда. ... байкаллес» комбинадай ... приятиин түрүүшүүлэй ... нэй тоосоон. Редакцида ... бэшэгүүдтээ.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. ... таг нютагай һонин. «Евр... хүлгөөжэ байһан кубогу... ТАСС-ай корреспондента... статья.

СЭНХИР ЭКРАН

ХОЁРДОХИ ПРОГРАМ[МА]

«ОРБИТА» ХАРУУЛ[ГА]

16.05 — һурагшадта зо[рюу]лагдаһан дамжуулга. 16.50 спортын программа. 17.4.. «Социализмын дэлхэй» ... дамжуулга. 18.10 — те... жэг.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ[ГА]

19.00 — концерт. 19.30 «Вечное движение» гэһэн до[кументальна фильм] кументальна фильм.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ[МА]

«ОРБИТА» ХАРУУЛ[ГА]

19.00 — концерт. «Вр... гэһэн һүүлэй һониной про[грам]ма. 19.30 — «Война и ...» гэһэн уран һайханай фил[ьмын] 2-дохи серинь харуулагда[на].

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ[ГА]

21.10 — «Үдэшын Ул[аан-] Үдэ» гэһэн телевизионно ... тэ. 21.50 — «Сэлэнгэ» телевизионно журнал.

«ОРБИТА» ХАРУУЛ[ГА]

22.40 — «Над Тиссой» ... һэн уран һайханай ф[ильм]. 24.00 — «Время» гэһэн һү[үлэй] һониной программа. 00.30 «Зеленая карета» гэһэн у[ран] һайханай фильм. 02.05 фильм концерт. 02.30 — ... болоор уласхоорондын ... га.

ГЭНЭ УСАЛ ҺЭРГЫЛХЭ ҺАРА

Дулаан сагай хүрэжэ ерэхэдэ городой үйлсэ гудамжанууд хүлгөөтэй, шууяатай болоjо эхилдэг гээшэ. Үмсэдөө автомобиль, мотоцикл, мотороллер болон мопедтэй хүнүүд үйлсэдэ гаранхай. Аяншалагшад хото городуудта олошорно.

Тиимэһээ харгы замай аюул һэргылхэ зорилгоор Бүхэсоюзна һара орон доторнай майн 15-һаа соносхогдоһон байгаа. Гүрэн түрын шухала удха шанартай энэ хэмжээ ябуулгада республикымнай ниитын эмхинүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсажа эхилбэ. Жэшээлхэдэ, комсомолой рейд Улаан-Үдэ хотын үйлсэ гудамжануудта шалгалта үнгэргэһэн байна. ЛВРЗ-гэй транспортна цехэй кранай машинист Гарнышев машина жолоодохо үнэмшэлгэгүйгөөр хүнэй мотоциклаар ябатараа баригдашоо. Тэрэ үдэшэлэн комсомолой рейддэ баригдаһан зэмэтэ хүнүүдэй нэрэнүүдые тоолохо болоо һаа олон. Харгын дүрим эбдэгшэдтэй, архи уугаад, машина жолоодогшэдтой шангаар тэмсэхэ хэрэгтэй.

Һарын зорилго ехэ, харюусалгатайшье. Ниитын эмхинүүд, олониитэ улад зон энэ шухала хэрэгтэ олоор хабаадуулагдаха зэргэтэй. Харгы замай гэнэ усал зайсуулагдаха бээз гэжэ найданабди.

Г. ТОЛОКНОВА, ГАИ-гай инструктор.

Үһан соогуур зуун мянган километр тамарба

Энэ тамаралгын түрүүшын рейстэ «Ленин» гэһэн дизель-электроход майн 10-да Москваһаа гараа. Борт дээрээ 450 туристые һуулгаһан оронаймнай гол мүрэнэй пассажирска флодой флагман Астрахань тээшэ шэглэбэ.

Россиин Федерациин гол мүрэнэйхидэй пассажирнуудта дурадхаһан олон тоото маршрудуудай нэгэниинь Москва—Астрахань—Москва гэһэн зам болоно. Эдэнэр үһан соогуур 100 мянган километрэй замда тамарба. Мүнөө жэл имагтал туристнуудые зөөлгэндэ аятай зохид 103 судна үгтэхэ. Эдэмнай нэгэн доро 30 мянган хүниие абаха юм. «Ленин» дизель-электроходой тамаралгада гарахын урда тээхэнэ борт дээрэнь болоһон пресс-конференцидэ РСФСР-эй гол мүрэнэй флодой министрэй орлогшо А. П. Введенский энээн тухай мэдээсэһэн байна.

1972 оной тамаралгада 39 шэнэ лини нээгдэхэ. Тэдэнэй дунда — тойрон дабшаха: Волго мүрэн дээгүүр Москва — Ульяновск — Москва; — Белая Кама, Волго мүрэнүүд дээгүүр — Уфа — Москва — Уфа; Кама ба Волго мүрэнүүд дээгүүр — Пермь — Москва — Пермь гэһэн маршрудууд бии. Шэнэ лининүүдэй дундаһаа 34-иинь түргэн тамарха замууд болоно. Тэдээн дээгүүр далита флот дабшаха. Удаан ябадалта үһанай транспорт гэһэн үгэ хуушаранхай. Үһан доро далитай хэдэн зуугаад суднанууд мүнөө манай гол мүрэнүүд дээрэ ябана. Пароходствонууд үшөө хэдэн арбаад «Метеорнуудые», «Ракетэнүүдые», «Зарницануудые» абахань.

Үһаар түлхигдэн дабшадаг түргэн полуглиссер тайгата районуудай. Сибиириин болон Хойто зүгэй мүрэнүүдтэ шудхадаг голнуудтай холбоо байгуулха тон зохид арга олгоно.

Үһанай гол магистральнууд, ехэ ехэ мүрэнүүдэй һалаанууд дээрэ шэнэ пристаньнүүд, причалнууд баригдана. Гол мүрэнэй шэнэ янзын вокзалнууд мүнөө жэл Тольятти, Петрозаводск, Новосибирск хотонуудта нээгдэхэ.

Һайнаар аяншалһанайнгаа түлөө пассажир бүхэнэй «һайн даа» гэжэ хэлэхээр байхынь тула гол мүрэнэйхид ехэ юумэ хэнэ. Суднануудаар ябаха биледүүдые худалдажа абахадаа, бага саг гаргадаг болонхой. Вокзалнууд, пристаньнүүдтэ биледүүдые худалдаха шэнэ автомадууд, автомат түхэлэй оньһон аппарадууд тодхогдонхой. Москва, Ленинград, Горький болон бусад ехэ хотонуудта үшөө үбэл билетүүдые уридшалан худалдадаг болоһон юм. Справка үгэхэ бюронуудай тоо олошорно, соносхолой материалнууд: справочнигууд, проспектнүүд болон плакадууд олоор хэблэгдэдэг болоо. Мүнөө теплоходуудай тогтодог томо городуудта туристнуудһаа гадна, мүн рейсовэ пассажирнуудта зорюулагдаһан экскурси эмхидхэгдэдэг болохонь.

(ТАСС-ай корр.).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н-03543. Заказ № 1268.